

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՖՐԱՆՍԻԱ

6 դեկտեմբերի 2001 թ.

Սույն թվականի դեկտեմբերի 6-ին հայրապետական անդրանիկ այցելությամբ, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի հապուկ ինքնաթիռով, Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայանից Ֆրանսիա մեկնեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Օդանավակայանում Նորին Սրբությանը ճանապարհելու էին եկել Մայր Աթոռի միաբաններ, պետական պաշտոնավար անձինք, ինչպես նաև Հայաստանում Ֆրանսիայի Հանրապետության դեսպան պրն Միշել Լեգրան։ Վեհափառ Հայրապետին այս այցելության ընթացքում Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբաններից ընկերակցում էին՝ Աստվածաբանական Ֆակուլտետի դեկան Տ. Շահեն արքեպս. Աճառյանը, Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը և գավազանակիր Վազգեն արք. Նանյանը, ՀՀ նախագահին առընթեր կրոնի գործոց նախարար Ռազմիկ Մարկոսյանը, ինչպես նաև «Շողակաթ» հեռուստատուղիայի օպերատոր Սուրեն Տեր-Գրիգորյանը։

Առավոտյան ժամը 10.20-ին Վեհափառ Հայրապետը ժամանեց Փարիզ, Շառլ դը Գոլ միջազգային օդանավակայան, ուր Նորին Սրբությանը դիմավորելու էին եկել Արևմտյան Եվրոպայի Հայրապետական պատվիրակ և Փարիզի առաջնորդ Տ. Գյուր արքեպիսկոպոս Նազգաշյանը, Լիոնի շրջանի Հայրապետական պատվիրակի փոխանորդ Տ. Նորվան եպիսկոպոս Զաքարյանը, Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպան Էդուարդ Նալբանդյանը, որը ողջ ուղևորության ընթացքում ընկերակցեց Նորին Սրբությանը, Ֆրանսիայի Արքեպիսկոպոսության ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև համայնքային քաղաքներ կառույցներից և մամուլից մեծաթիվ հայեր։ Օդանավակայանում Նորին Սրբությունը դիմավորվեց ամենաբարձր մակարդակով՝ զինվորական պատվով ընդունելության այնպիսի արարողակարգով, որով Ֆրանսիական պետությունը պարգևատրում է երկրների ղեկավարներին։

Հանդիսավոր այս ընդունելությունից հետո Վեհափառ Հայրապետը իրեն ընկերակցող պատվիրակության հետ առաջնորդվեց օդանավակայանում գտնվող Պապիկո հյուրերի հապուկ սրահ, ուր Նորին Սրբությանը ողջունեցին Ֆրանսիայի կառավարության պաշտոնական և հայ համայնքի ներկայացուցիչները։ Այս ընդունելությանը ներկա էին նաև քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ։ Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը օդանավակայանից պարվո շքախմբով առաջնորդվեց Ֆրան-

սիական կառավարության կողմից հապկացված «Մեն Ռաֆայել» հյուրանոց: Մի փոքր հանգստից հետո Նորին Սրբությունը հյուրընկալվեց Ֆրանսիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան փոխարդ Լալբանդյանի տանը:

Երեկոյան ժամը 18.00-ին Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդվեց Փարիզի Ա. Հովհաննես Մկրտիչ առաջնորդանիստ Մայր եկեղեցի և «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց այնտեղ, ուր հայրապետական օրհնությանը արժանանալու էին եկել ֆրանսահայեր, ինչպես նաև ներկայացուցիչներ քույր Եկեղեցիներից: Եկեղեցում Նորին Սրբությանը ողջույնի խոսքով դիմեց Գյուր արքեպիսկոպոս Նազգաշյանը, ապա ներկա մեծաթիվ հայ հավաքացյալներին ողջույնի և օրհնության խոսք ուղղեց Նորին Սրբությունը, որից հետո տեղի ունեցավ աջամբույր:

Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցուց Վեհափառ Հայրապետը հոգևորականց դասի, ինչպես նաև Վարչական և Հոգաբարձուական մարմինների ուղեկցությամբ ուղղվեց դեպի Առաջնորդարան, ուր Նորին Ֆրենկյան սրահում տրվեց ոչ պաշտոնական ճաշկերույթ:

7 դեկտեմբերի 2001 թ.

Այսօր, ժամը 11.00-ին, Նորին Սրբությունը Փարիզի Առաջնորդարանից ֆրանսահայ «Այբ» ռադիոկայանով ողջույնի և ապա 1988 թ. դեկտեմբերյան երկրաշարժի տարեկիցի առիթով ոգեկոչման խոսք հղեց ֆրանսահայությանը:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՍՊԻՏԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ 13-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

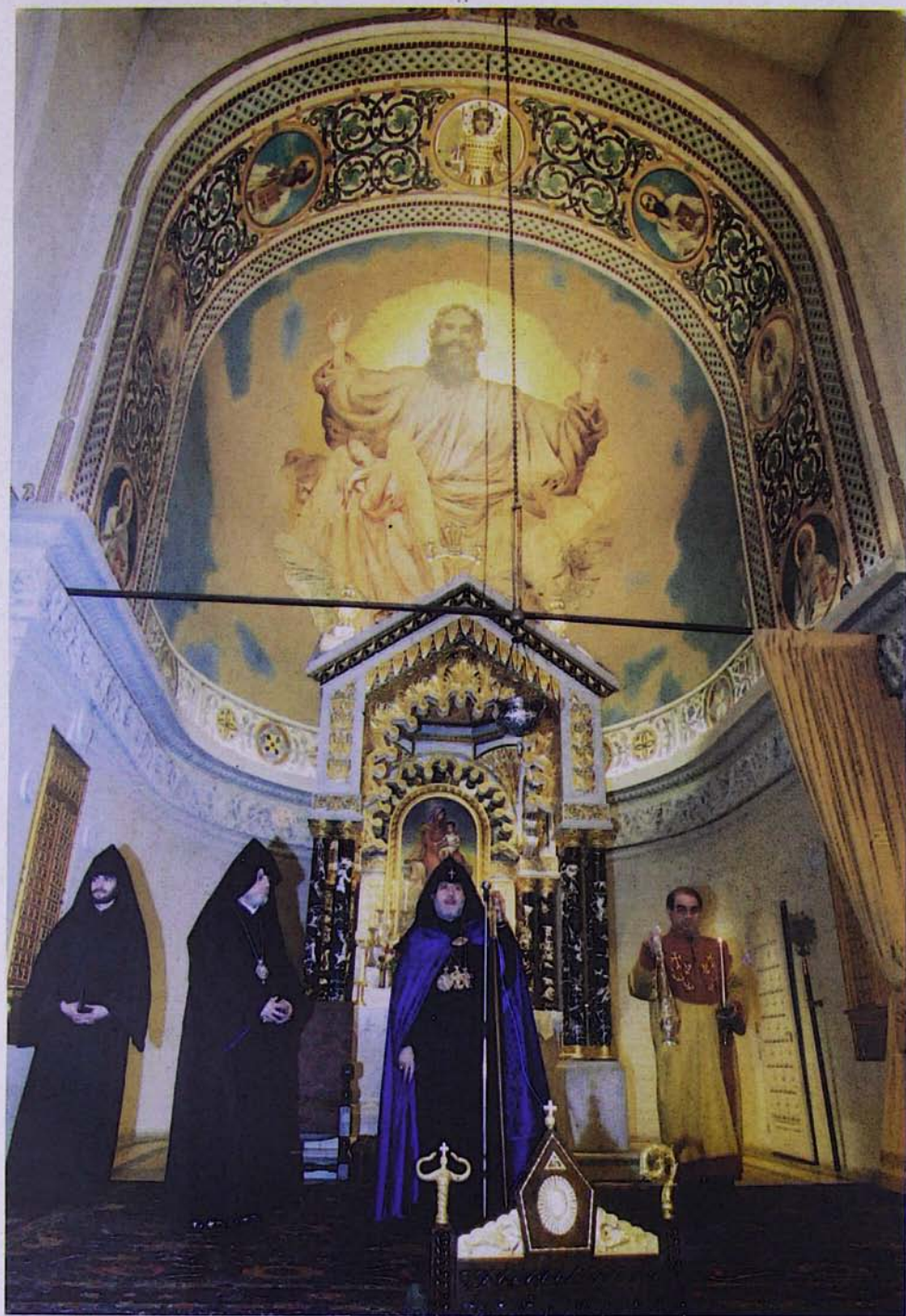
«Կանգնի՛ր, անկյալ ժողովուրդ,
Եվ հավարա՛ւ, և տոկա՛ւ,
Կա քո վշտում վեհ խորհուրդ,
Եվ խաչվածին մահ չկա»:

Վ. Տերյան

Սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ.

Այսօր լրանում է 1988 թվականին Հայաստանի հողը ցնցած աղետալի երկրաշարժի 13-րդ տարին: Աշխարհի բոլոր կողմերում ապրող համայն հայությունը վերստին ապրում է ծանրագին կորուստների ցավը, և վերջապես հայոց եկեղեցիներից Տիրոջ ամենառաւո ռդորմության ու գթության հայցով խնկախոր աղոթք է բարձրանում առ Աստված՝ երկրաշարժի բազմահազար զոհերի հոգիների համար:

Տասներեք տարի առաջ մեր Հայրենիքի հյուսիսային շրջանում տարերքի ամենակույ ուժով բազմաթիվ բնակավայրեր՝ քաղաքներ ու գյուղեր բարոքանդ եղան, փլուրակների ներքո մնացին տասնյակ հազար մարդիկ,

ՓԱՐԻՁԻ Ս. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

ՀԱՅԿԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ
ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆԻ
ԿՈՄՄՈՆԻՍՏԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆԻ
ԿՈՄՄՈՆԻՍՏԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆԻ
ԿՈՄՈՆԻՍՏԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆԻ
ԿՈՄՈՆԻՍՏԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆԻ

ԵՍԿԱՆՈՒՄԻ ԿԵԼԻՄԻ ԿԱՅՐԱՄԵՆ

խակ հարյուր հազարներ՝ անօթեան և վշտակոտոր: Հայ ժողովուրդն ապրեց 20-րդ դարի իր երկրորդ մեծ ողբերգությունը: Մակայն այդ դառնագին օրերին մեր ժողովուրդը միայնակ ջննաց իր վշտի մեջ: Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայանում օր ու գիշեր աշխարհի փարբեր դրոշներով վայրէջք էին կատարում մարդասիրական օգնությամբ բեռնված ինքնաթիռներ:

Միմյակն հանդեպ սիրո և գթասրտության աստվածային պարգամը հոգիներում՝ բազմաթիվ պետություններ ու ժողովուրդներ իրենց աջակից ձեռքերը մեկնեցին մեզ: Հայոց բիբլիական հողում այդ ազնիվ ձեռքերը միավորվեցին՝ իրենց ափերում կրելով մարդկության բարի կամքի վկայությունը: Յավի առջև նահանգեցին գաղափարական հակասություններն ու քաղաքական անհաշտությունները: Զեջվեցին խորհրդային սահմանային արգելքներն ու անջրպետները: Հայաստանը դարձավ էպիկենտրոն՝ գութի, հաշտության և մարդասիրության:

Միևեկի բարեպաշտ հավատացյալներ, աշխարհաափյուռ հայ հոգիներում անբարվաճ երասիրագիտությունն այսօր, երկրաշարժի 13-րդ տարելիցին, վերադին որպես աղոթք է բարձրանում առ Աստված:

Մեր ժողովուրդը երասիրագիտությամբ է հիշում նաև Ծրանսիայի պետության ու աստվածասեր ժողովրդի օգնությունը: Դիշում է ձեր՝ Ծրանսահայ համայնքի փութաջան աջակցությունը աղեկոյալ ձեր եղբայրներին և բույրերին, հայ ժողովրդի մեծանուն զավակ Շառլ Ազնավուրին, ով իր միջոցներով և բազմակի այցելով Հայաստան, լույս ու ջերմություն, իր սերն է պարգևում Մայր Հայրենիքին:

Այսօր վիշտն ու սուգը չէ, որ գերակշռում են մեր հոգիներում, ինչպես այն աղեկոյալի և տհավոր օրերին: Այսօր մեր հոգիներում առավել րեղ ունեն լավարեսությունն ու հավատը, թեև Հայաստանի հյուսիսային շրջանները րեբացող վերքի պես դեռ կրում են երկրաշարժի ավերիչ հետքերը, որ պիրի սրբվեն ու վերանան մեր ժողովրդի՝ Հայոց Ղեկության և Սիյուռքի համընդհանուր հոգածությամբ ու ջանքերով:

Միևեկներ.

Անցնող տարի Մենք հովվապետական այցելությամբ եղանք Աղեկի Գոտում: Ականաքեսը եղանք և՛ երկրաշարժից մնացած փարպակների գոյության, և՛ նորակառույցների ու ընթացող շինարարության, րեսանք նաև բնակիչների ծանր կացությունը, բայց ոչ երբեք հուսալքությունն ու թեաթափությունը:

Երկրաշարժի վիշտն ու սրտաբեկությունը մեր ժողովուրդը հաղթահարեց հոգևոր և ազգային վերագարթոնքի ուժով: 1988-ի ամեն արշալույս հայության համար բացվում էր արդարության հաղթանակի լավարեսությամբ՝ խորհրդային բռնաիրիությամբ Հայրենիքից զարված հայոց հողի՝ Ղարաբաղի վերամիավորման րեսակակնով: Տասնամյակներով խեղդված ազգային ոգու պոռթկումը, հանուն ազատության պայքարի համազգա-

յին հանձնառությունը և համախմբման աննախադեպ վերելքը դարձան այն անխորրուակ հենարանը, որի վրա բարձրացավ ու հավարով զորացավ րաբերային մահաակիյոտ աղեպին դիմակայելու հայոց կամքը, համազգային կենսատուժը: Այո՛,

«Կանգնիր, անկյալ ժողովուրդ,
Եվ հավարա՛, և րոկա՛,
Կա քո վշտում վեհ խորհուրդ,
Եվ խաչվածին մահ չկա»:

Մեր հույսն Աստված է: Եվ հավարում ենք, որ հենու չէ այն ցանկալի ժամանակը, երբ մեր ժողովուրդը միասնական ջանքերով իր ինքնիշխան Հայրենիքում նոր շուքով բարձրացներու է խորրակված ամեն րուն, խոնարհված ամեն եկեղեցի: Նոր ծնունդներով միխթարված ու երջանիկ՝ բազմապարկվելու և առավել ամուր են դառնալու հայ ընտանիքները: Հավարում ենք, որ վերաթնորած հարակց մեր սուրբ հավարը, հայ ժողովուրդը քրիստոնեական արժեքներով կերպելու է իր նոր Հայրենիքը՝ առհավեր ավանդ որպես պահպանելով 88-յան դժնդակ, բայց նաև հերոսական օրերին նորոգած իր միաբանությունը:

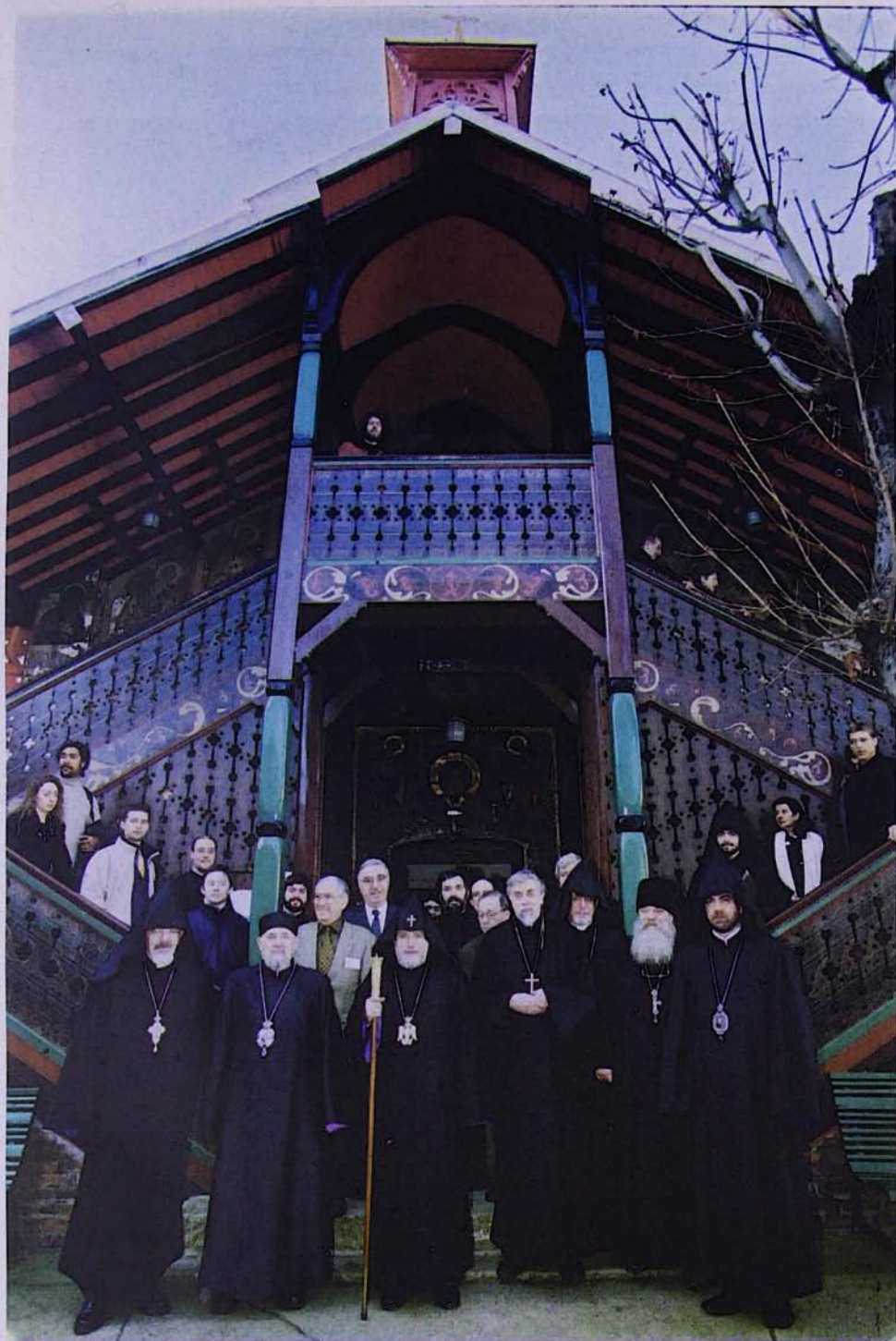
Այո, անվարան է մեր հավարը. դարերի մեջ բազում հոգս ու փորձություն հաղթահարած, բազում մահեր ուրնակոխած և միշտ կառուցող մեր ժողովուրդը կերպելու է իր վաղվա լուսատար օրը, հայոց գալիքը:

Մեր աղոթքն է առ Ամենախնամ Աստված, որ Երկիր մոլորակի հավերժ պսուպը բոլոր ժողովուրդներին բերի խաղաղ, երջանիկ ու ապահով կեցություն: Մեր աղոթքն է, որ մարդիկ ու ժողովուրդները մեկրեղվեն միայն ուրախ ու բերկրալի առիթներով: Աղոթք ենք բարձրացնում առ Աստված, որ Տեղը Իր օրհնության մեջ պահպանի Ֆրանսիան և Ֆրանսիացի ժողովրդին, համայն հայոց ի սխյոռու աշխարհի և Հայաստան աշխարհը մեր:

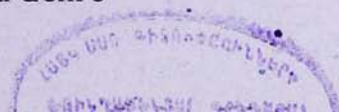
Խոնկ, մշտահունչ աղոթք և օրհնություն երկրաշարժի բյուրավոր գոհերի անմեռ հիշարակին:

«Ողջ լերուք ի Տեղ, գօրացեալք շնորհօք Սուրբ Հոգոյն եւ յաւեր օրհնեալք ի Մէջ. ամէն»:

Առավուրյան Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Փարիզի Ռուս Ուղղափառ «Մեն Մերժ» Աստվածաբանական համալսարան, ուր հանդիսավորապես ընդունվեց Հայր Բորիս Բորբինսկու, համալսարանի պաշտոնեության, դասախոսական կազմի և աշակերտության կողմից, որին ներկա էր նաև Տիեզերական Պարբիաբությունը ներկա Ֆրանսիայի Ռուսաց Եկեղեցու առաջնորդ Ժորժ Կոնովալովը: Նորին Սրբությունն առաջնորդվեց համալսարանի մարտու, ուր րեղի ունեցավ բարիգալրսրյան հանդիսավոր եկեղեցական արարողություն, հավարը որի համալսարանի ռեկտոր

ՓԱՐԻՋԻ ՌՈՒՄ ՈՒՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑՈՒ «ՄԵՆ ՄԵՐԺ»
ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՍՏՎԱԾԱՄԱՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ ՓԱՐԻԶԻ ԱՐԺԵՊԻՍԿՈՍՈՍ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՓՆՆ ՄԱՐԻ
ԼՅՈՒՆՍԹԵԻ ՀԵՏ ԷԿՍԵԿՐԵՏԱՐԻ ԵՎ ՄԱՐԿԱՐԿՈՍԻ ԵՆԹԱԳՈՒՄ

Հայր Բորիս Բորբինսկին բարեգալափյան խոսք ուղղեց Նորին Վեհափառությանը, որին հաջորդեց Հայոց Հայրապետի օրհնության և բարեմաղթանաց խոսքը: Նորին Սրբությունը համալսարանին նվիրեց Քրիստոսի խաչելությունը պատկերող մի մանրանկար:

«ՄԵՆ ՄԵՐԺ» ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴԵԿԱՆ ՀԱՅՐ ԲՈՐԻՍ ԲՈՐԲԻՆՍԿՈՒ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ

Ձեռք Սրբություն.

Մեծ պարիզի է և մեծ ուրախություն՝ այսօր Ձեզ ընդունելու «Մեն Մերժ» ինստիտուտում, ուր 75 տարի ուղղափառ աստվածաբանություն է դասավանդվում: Ձեր կախողող՝ Գարեգին Ա Կաթողիկոսը մեզ այցելեց 1997 թվականին, և ջախագանց երջանիկ ենք, որ մեր միջև հաստատված կապերը շարունակվում են:

1987 թ. ինստիտուտը Արևելյան Եկեղեցիներից (Եթովպական, Ղպրի, Հայ) բազմաթիվ ուսանողներ է ընդունել սրաջիռնար և երկու դպրի ուսանող՝ հեռակա ուսուցմամբ: Այս շփումները կարևոր են, և հուսով ենք, որ դրանք պրոդաքեր կլինեն, և որ մենք կշարունակենք երկու եկեղեցական ընտանիքների միջև տարբեր մակարդակներում փոխանակումներ կատարել: Բոլոր այս միջոցառումները նպատակ ունեն կրակի կոչել Պաշտոնական Աստվածաբանական Երկխոսության հանդիպումների ժամանակ աստվածաբանների կողմից ընդունած որոշումները:

Թույլ տվեք մեզ, շնորհավորել Ձեզ և ողջ հայությանը՝ Հայաստանում քրիստոնեության հաստատման 1700-ամյակի կապակցությամբ, որը տոնվել է ողջ աշխարհով սփռված Ձեր բոլոր թեմերում:

Անհրաժեշտ է, որ թե՛ հարևան և թե՛ հեռավոր երկրներից ուղղափառ քրիստոնյաները իրենց մասնակցությունը բերեն այդ իրադարձությանը, որի առիթով Կ. Պոլսի, Մոսկվայի, Ռումինիայի, Ալեքսանդրիայի Պատրիարքները և բազմաթիվ ուղղափառ առաքնորդներ այցելել են Հայաստան՝ Ձեր Եկեղեցի:

Այսօր, դեկտեմբերի 7-ին, ժամը 11.45-ին, հոգեհանգստյան աղոթքով Դուք հիշարարվում եք աստափելի երկրաշարժի օրը, որը 1988 թ. Հայաստանում այնքան մարդու կյանք խլեց:

Իրենց պատմության ընթացքում հայերը շատ փորձություններ են կրել, այդ թվում՝ 20-րդ դարի Յեղասպանությունը: Բայց Ամենակարող Աստված շարունակ հարության ուժ է տվել նրանց, ինչն այժմ վառ երևում է Հայաստանում Եկեղեցու վերաթնությանը և իր երեք աստվածաբանական ճեմարաններում կատարված աշխատանքով:

Մենք գնահատում ենք, որ ֆրանսերեն և այլ լեզուներով թարգմանությունների շնորհիվ աստվածաբանական, հայրաբանական (եկեղեցու հայ-

րների (Բ-Ե դդ.) ստեղծած քրիստոնեական աստվածաբանություն), Պարա-
րագի և հոգևոր ուսումնասիրությունների ժամանակ կարող ենք ավելի լավ
նախաձեռնել Ձեր Եկեղեցու հարուստ և խորը ավանդույթները, որոնք մեզ
մարգելի են դարձնում կարևոր բնագրերը, ինչպես օրինակ՝ ԺԲ դարի մեծ
Կաթողիկոս Ներսես Շնորհալու, որը հսկայական կերպով իր բյուզանդացի
գրողակիցներին բացառելով է, որ իրենց հավարքը մեկ է: Այդ ժամանակ
գրեթե մի միություն էր կայացել նրանց միջև:

Նկատ Գարսոյանի վերջերս հրատարակած մի գիրք (Նայ Եկեղեցին և Ա-
րևելքի մեծ բաժանումը, Louvain, 1999) նույնպես պարունակում է համալսարի
րեալականներ է պայիս մեր այժմյան աստվածաբանական երկխոսության
ուսումնասիրության համար:

Ինչ վերաբերում է հայ մեծանուն միստիկ և բանաստեղծ Գրիգոր Նարե-
կացու գրքին, վերահրադարակված ֆրանսերեն լեզվով 2000 թ. (Sources
Chretiennes-ում, № 78), հոգևոր ուղեկից է մնում բոլորի համար, որը, ինչպես
ևս առում է իր «Մարյան ողբերգության» գրքում (ավարտել է 1002 թ.), դի-
մում է «Ողբ աշխարհի քրիստոնյաներին»: Աղոթքներից յուրաքանչյուրը ու-
նի հեղինակ գեղեցիկ վերնագիրը. «Ի խորոց սրբի խառն ընդ Աստուծոյ»:
Նայ ընդհանրությունը սրբությանը էին պահում այն իրենց տներում. գրքի
գլուխներն ընթերցվում էին հիվանդների և մահամերձների համար: Նրա
միստիկական Բրիստոսակենտրոն է (christocentrique). «... Պերք է գործնալ,
կազդուրվել ու կանգնել, հառնել կորստից անկենդանական, օգնություն ա-
ռած Բրիստոսի ձեռքով, որ գութ է տալով բոլորի հանդեպ...», «Ով որ կան-
ջի Տիրոջ անունը, ևս պիտի ապրի... Ոչ թե գալիս եմ խնդրելու նրա պարգե-
ները ես, այլ նույնիսկ իրեն, որ կենդանությունն է ճշմարտապես, շնչառու-
թյունն իսկ, առանց որի չի՞ք շարժում և ընթացք: Ոչ այնքան հույսի հանգույ-
ցով, որքան սիրտ կապով եմ ես կապվում Նրան...»:

Մեկ անգամ ևս, Ձերդ Սրբություն, գիրքեր, որ մենք մաղթում ենք Ձեզ և
Ձերոնց բարի գալուստ մեզ մոտ:

Նրաժեշտ պալով «Սեն Սերժ» համալսարանին, Վեհափառ Հայրապետի գլխա-
վորած շքախումբն ուղղվեց դեպի Փարիզի արվարձաններից մեկը՝ Լը Ռենսի, ուր
գտնվում է «Դպրոցասեր տիկնանց Երկրորդական վարժարան»-ը: Հայրապետա-
կան թափորը բաղադրեց հասավ ժամը 12.30-ին, դիմավորելով Լը Ռենսիի բաղադա-
գույն տիար Ռենե Ռաուլդի կողմից, որը Վեհափառ Հայրապետի այցելության ա-
ռիթմով, Քաղաքապետարանի խորհրդի ժողովականների համաձայնությամբ, որո-
շում էր կայացրել՝ այն հրապարակը, ուր գտնվում էր այս վարժարանը, վերանվանել
Քարեֆուր Արմենի (Հայաստան խաչմերուկ): Նորին Սրբությունը հանդիսատեսե-
լով այս արարողությանը, որին ներկա էին բազմաթիվ հայ հավաքացյալներ ու քա-
ղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներ, կտրեց փողոցի անվանաբեղը նշա-
նավորող ժապավենը, որից հետո քաղաքապետի հետ մեծ շուքով առաջնորդվեց դե-

«ՕՐՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ԾԵՐԱՅԻՆ»։ ԳԱՐԵԳՈՐ ԲԱՅԵԼԱՅԱՆԻ ՄԱՐԿԱՐԿԱՆԻ ԲԵՆԵԴԻԿՏԻՆԻ ԵՍՏՈՒՄՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒՄԻ ՄԱՐԿԱՐԿԱՆԻ ԲԵՆԵԴԻԿՏԻՆԻ

ԱՂՈՒՀԱՅՈՎ ԴԻՄԱՎՈՐՈՒՄՍ. ՍԱՀԱԿ - Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄՈՒՏՔԻՆ

այի վարժարան՝ դպրոցի փնտրիչության և աշակերտության հետ համախումբ: Դրա-
րոցի հանդիսությունների սրահում Վեհափառ Հայրապետի գալուստը ողջունեց
նախ փնտրենը, ապա ողջույնի խոսքով հանդես եկավ քաղաքապետը:

Վերջում բոլոր ներկաներին օրհնության խոսք ուղղեց Ամենայն Հայոց Հայրա-
պետը՝ ի մասնավոր իր շնորհակալությունը հայրենիքի քաղաքապետի՝ նման ըն-
դունելության և հյուրընկալության համար: Նորին Սրբությունը շրջեց շենքում, ծանո-
թացավ պայմաններին, որից հետո դպրոցի փնտրիչությունը, ի հիշարակ այս հան-
դիպման, նվիրեց վարժարանի ողջ աշակերտությանը պարկերոդ մի նկար:

Ժամը 3.00-ին Նորին Սրբությունը, հրաժեշտ փալով Լը Ռինսիին, ուղևորվեց դե-
պի Առնուվիլ Լե Գոնես, ուր գտնվում է հայկական Վարագա Ս. Խաչ եկեղեցին: Նո-
րին Վեհափառությունը նախ հյուրընկալվեց քաղաքապետարանում, ուր նրան ող-
ջունեց քաղաքագլուխ փհար Միշել Օմաը, ուրախությամբ ասելով, որ քաղաքն ի-
րեն մեծապես պարված է համարում նման հոգևոր բարձրաստիճան հյուրի ընդու-
նելով: Վեհափառ Հայրապետը նվերներ փոխանակեց քաղաքապետի հետ և ուղե-
վորվեց Վարագա Ս. Խաչ եկեղեցի, ուր մեծ ցնծությամբ դիմավորվեց հավաքված
մեծաթիվ հայորդիների կողմից, որի արտահայտությունը երկինք բաց թողնված
բազմաթիվ աղավնիներն էին: Եկեղեցուց Հայոց Հայրապետն առաջնորդվեց Մարի
Մանուկյան սրահ, ուր օրհնության խոսք ուղղեց ներկա հայորդիներին և քաղաքա-
յին իշխանություններին:

Ժամ 4.30-ին Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Մոնմորանսի հայկական «Հան-
գըստյան փուն», ուր իրենց կյանքի մայրամուտն են անցկացնում այդ շրջանի մեր
փարեց հայրենակիցները: Նորին Սրբությանն ընդունեցին և առաջնորդեցին դեպի
ծերանոց Մոնմորանս քաղաքի և շրջանի պետական և պաշտոնական անձինք, ե-
րեսփոխաններ: Այսպեղ Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահությամբ փե-
ղի ունեցավ «Հանգստյան փուն» համալիրի նոր մասնաշենքի բացումը: Համալիրի
«Լեռն Գրիգորյան» սրահում Վեհափառը հանդիպեց ծերանոցում բնակվող փարեց-
ների հետ օրհնության խոսք ասելով հայազգի մեր ավագ սերնդակիցներին: Ի նշա-
նավորումն այս այցելության, սրահի պարին փակցվեց մի հուշատախտակ:

Նորին Սրբությունը, վերադառնալով Փարիզ, երեկոյան ժամը 7.30-ին Սենտրի
նախագահական պալատում հանդիպեց Ֆրանսիայի Սենտրի նախագահ փհար
Քրիստիան Բոնսըլեի հետ: Կազմակերպված հանդիսավոր ընդունելության ընթաց-
քում Նորին Սրբությունն ու Սենտրի նախագահը նվերներ փոխանակեցին:

Երեկոյան ժամը 8.30-ին Նորին Սրբությունը ներկա գտնվեց «Կավո» սրահում
կազմակերպված համերգին, որին իր մասնակցությունը բերեց ճանաչված ջութակա-
հար Վլադիմիր Մալիվակովը: Համերգը կազմակերպվել էր ֆրանսահայ «Կապույտ
խաչ»-ի կողմից՝ գործակցությամբ հայկական ընկերակցության, որին հովանավո-
րում է Հայաստանի Հանրապետության առաջին փիկին Բելլա Քոչարյանը: Այս հա-
մերգի ողջ հասույթը պիտի փրամադրվի ոսկրածուծային հիվանդությամբ տառա-
պող երեխաների բուժմանը:

8 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան ժամը 10.00-ին Ամենայն Հայոց Հայրապետն այցելեց Ալֆորվիլ քաղաք, ուր քաղաքապետարանում հանդիսավորապես ընդունվեց քաղաքագլուխներևսփոխան Կիար Ռենե Ռուբեի կողմից: Վեհափառ Հայրապետն առաջնորդվեց քաղաքապետարանի հանդիսությունների սրահ, ուր քաղաքապետը Նորին Սրբությանը հանձնեց «Պապիկ մեղալ»: Այսպես Նորին Սրբությունը քաղաքագլխի և այլ պաշտոնավար անձանց ընկերակցությամբ ծաղկեպսակ զետեղեց «Անհայր զինվորի հուշարձան»-ին, ապա շքախմբով ուղևորվեց Մեծ Եղեռնի զոհերի հիշատակին կանգնեցված խաչքար-հուշարձան, ուր այս կապակցությամբ հավաքվել էր տեղի և շրջակա քաղաքների հայ ազգաբնակչությունը: Խաչքարի առաջ Նորին Սրբությունը «Հոգվոց» ասաց Հայոց Եղեռնի բազմաթուր նահապարհների հոգիների հանգստության համար:

Ապա թափոռն ուղղվեց դեպի Ալֆորվիլ քաղաքի հայկական Ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցի, որին կից գործում է հայկական մանկապարտեզ, նախակրթարան և վարժարան: Ս. Մեսրոպ կրթարանում Նորին Սրբությունը ներկա գտնվեց աշակերտության կողմից կազմակերպված հանդիսությանը, օրհնության խոսք ուղղելով ներկաներին: Ժամը 12.00-ին քաղաքապետի կողմից քաղաքապետարանի հյուրասրահում ի պատիվ Նորին Սրբությանը ճաշկերույթ տրվեց:

Ալֆորվիլից վերադառնալով, ժամը 14.00-ին Վեհափառ Հայրապետը ժամանեց Իսի Լե Մուլինո, ուր հանդիսավորապես ընդունվեց քաղաքապետ Կիար Անդրե Մանթինի, պաշտոնավար անձանց և տեղի հայ համայնքի ներկայացուցիչների կողմից: Քաղաքապետը ողջունեց Նորին Սրբության գալուստը՝ այն անվանելով կարևոր իրադարձություն քաղաքի կյանքում: Իր օրհնության և ողջույնի խոսքն ասաց նաև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Քաղաքապետարանից Վեհափառ Հայրապետը քաղաքագլխի և ներկաների ընկերակցությամբ գնաց Ս. Մարիամ Աստվածածին հայկական եկեղեցի, ուր դիմավորվեց այդ և շրջակա քաղաքների հայորդիների, ինչպես նաև հայկական բոլոր Միությունների պատասխանատուների կողմից: Եկեղեցում նրանց գալուստը ողջունեց Մյուռոն վրդ. Գրվիգյանը, որից հետո Նորին Սրբությունն իր օրհնության խոսքն ուղղեց ներկա հավաքացյալ բազմությանը, որին հաջորդեց աջամբույր:

Ժամը 4.30-ին Վեհափառ Հայրապետը ժամանեց Շավիլ քաղաք, տեղի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ հայկական եկեղեցում դիմավորվելով ավանդական «աղ ու հաց»-ով: «Հրաշափառ»-ով եկեղեցի մուտք գործելուց հետո, Վեհափառ Հայրապետը օրհնեց և ողջույնի խոսք ուղղեց ներկաներին: Երեկոյան Նորին Սրբությունը Փարիզի Արքեպիսկոպոսարանում հյուրընկալվեց Փարիզի Արքեպիսկոպոս կարդինալ Ժան Մարի Լյուսթիժենի կողմից:

9 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավուրյան ժամը 10-ին Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հայրապետական Ս. Պարարագ մարուցեց Փարիզի Ս. Հովհաննես Մկրտիչ Մայր Տաճարում: Հայրապետական Ս. Պարարագին ներկա էին քույր Եկեղեցիների Ֆրանսիայի բոլոր հոգևոր առաջնորդները, ինչպես նաև Ֆրանսիայի կառավարության անդամներ՝ երեսփոխաններ, քաղաքապետը և մեծ թվով հայ հավաքացյալներ: Նորին Սրբությունը եկեղեցուն նվիրեց Ս. Սկիհ, իսկ Գյուր Սրբազանին՝ մի հորեկյանական պանակե: «Հայր մեր»-ից առաջ Նորին Սրբությունն իր Հայրապետական օրհնության խոսքն ուղղեց ներկաներին, ապա Առաջնորդարանի Նուրհան Ֆրենկյան սրահում քեդի ունեցավ հապուկ ընդունելություն, որի ընթացքում ներկաներին դարձյալ օրհնության խոսք ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՔԱՐՈՋԸ ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՒՐԲ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Միևնի եղբայրներ և քույրեր.

Ուրախ ենք ողջունելու բոլորիդ սիրո ողջույնով և բերելու ձեզ Աստվածային օրհնություն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից, Խոր Վիրապի վանքից, Հայաստան և Արցախ աշխարհի սրբավայրերից, Հայոց վերականգնված և նորակառույց եկեղեցիներից, Երևանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի Մայր եկեղեցուց և այլերեղ ամփոփված հավաքի մեր հոր շնորհաբեր մասունքներից:

Ողջուն բոլորիդ՝ Եղեռնի հուշարձանի անմար բոցից:

Ողջուն՝ Հայաստանի և Արցախի մեր ժողովրդից, ձեր եղբայրներից ու քույրերից, Հայոց Ազգային բանակի ուխտյալ զինվորներից՝ մեր Հայրենիքի սահմանների խաղաղության պահապաններից:

Եղբայրական սիրով ողջունում ենք այսօրեղ ներկայությունը քույր Եկեղեցիների հոգևոր մեր եղբայրների, պետական իշխանությանց պատվաբաժան ներկայացուցիչների: Շույտով եմ համակվում մեր հոգիները՝ տեսնելով քրիստոնեական Եկեղեցիների ու պետությունների համագործակցությունը, որ վկայում է համամարդկային կյանքում հոգևոր արժեքների կարևորման մասին այսօր, երբ աշխարհը, կանգնած ահաբեկչության, իրավունքի ուրևահարման, սովի և աղքատության հրամայականների առջև, հաշտության ու խաղաղության, միջազգային փոխըմբռնման նոր ուղիներ է փնտրում:

Միևնի ժողովուրդ հայոց.

Ուրախ է ձեր Կաթողիկոսը, քանզի Ասրծո այս տան՝ Սուրբ Հովհաննես Սկրիպի եկեղեցու մեջ զգում է, որ կանգնած է մայր հողի վրա: Չկա ավելի մեծ ուրախություն, քան այս պահը, երբ մենք՝ զավակներս Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու, Հայրենիքից այսքան հեռու զգում ենք ներկայությունը Հայոց հողի՝ մեր սրբությունը, որի համար բազում մարդեր ենք մղել, բազմիցս նահապարակվել, և որի մի հարվածի վրա, կամոքն Ասրծո, այսօր վերահասարարել ենք մեր անկախ պետականությունը:

Փառք տանք Ասրծուն Իր բարիքների համար և աղոթենք ի սրբել, որ ոչ մի սև ամպ չծածկի այլևս մեր Մայր Հայրենիքի երկինքը:

Միևեկի բարեպաշտ ժողովուրդ հայոց, մենք, իբրև Հայ Առաքելական Եկեղեցի, հորեյրականական տարի ենք ապրում՝ հիշարակելով Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակը: Գիտեք, որ Փարիզի մեջ նույնպես, ինչպես բազմաթիվ մայրաքաղաքներում, այդ մեծ հորեյրանը նշվեց ցուցահանդեսներով, քայր Եկեղեցիների հեր միասնական աղոթքներով, բազմաթիվ համալսարաններում կազմակերպվեցին հայ արվեստի, մարենագրությանը, պարմությանն ու Եկեղեցուն նվիրված գիտաժողովներ և ամեն առիթով շնչովեց, որ Հայ Առաքելական Եկեղեցին այն հոգևոր անդաստանն է, ուր ծաղկեցին հայ գիրն ու գրականությունը, արվեստներն ու մշակույթը, և կերտվեց քրիստոնյա հայի հոգին: Դիշվեց անցյալը՝ իբրև ճանապարհ, որ պիտի առաջնորդի մեզ դեպի ապագա:

301 թվականին Հայոց թագավորության մայրաքաղաք Վաղարշապատից գծվեց այդ ճանապարհը: Մեր ժողովրդի նորընթաց ուղու առաջին քայլը առաջնորդվեց Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքով, երբ Միածինը երևաց և լույսով գծագրեց հայության Մայր Տաճարը, որը Տիրոջ Էջքի խորհրդով կոչվեց «Էջմիածին»: Մեր պարմության բոլոր արհամիրքների մեջ Մայր Աթոռը հայոց հաղթանակող ու կանգուն մնաց՝ իբրև խորհրդանիշը հայ ժողովրդի միության: Էջմիածինն է պարճառը, որ դուք այսօր ունեք այս լույս եկեղեցին: Սիյուրքի մեջ ամեն հայ համայնք, որ կառուցում է իր եկեղեցին, կառուցում է իր Սուրբ Էջմիածինը և նրա խորանի առջև Լուսավորչի Դանթեղն է կախում՝ խորհրդանիշը իր կենդանի հավատքի: Հայոց Եկեղեցին երաշխիքն է մեր հայ գոյության՝ իբրև Քրիստոսի հավատավոր ժողովուրդ: Դուք եք այդ ժողովուրդը: Ձեր մասին է, որ մեր Տերը ասաց. «Մի երկնցի, հօր փոքրիկ, զի հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ զարքայութիւն» (Ղուկ. ԺԲ 32): Ձեզ տրված արքայությունը ձեր սրտերը լուսավորող և ուրախացնող Դանթեղն է Լուսավորչի: Երբ առաքյալները հաղորեցին Դառնին խուսափված արքայության մասին, մեր Տերը պարտասխանեց. «Արքայութիւն Ասրուծոյ ի ներքս ձեզ է» (Ղուկ. ԺԷ 21): Այսինքն՝ այն սրտերի մեջ է, ուր տիրում է սերն առ Ասրված և սերն ընկերոջ հանդեպ: Ասրծո և միմ-

յանց հանդեպ սիրով է ամուր ու զորավոր մեր կյանքը՝ լի երջանկությամբ ու արարումով:

Առանց այդ սիրո անզոր են մարդկային օրենքները, քանզի, ի վերջո, փակուղի են առաջնորդում, առանց այդ սիրո ծանր են թվում մեզ մեր պարտականությունները, մենք չենք տեսնում բարին և չգիտենք կյանքը գնահատել, առանց այդ սիրո ունայն են մեր բոլոր ձգտումներն ու հույսերը:

Ամուր պահեք ձեր սերը քարաշեն այս տաճարի նկարմամբ, ավելի ամուր պահեք ձեր սերը Փառաց Լույսին, որ իջավ երկնքից և լուսավորեց ու կենդանացրեց ամեն հայի հոգի:

Հայոց Մեծ Դարձի խորհրդով հայոց եկեղեցիների լուսո խորաններից Հայաստանի ձեր քույրերին և եղբայրներին վերստին քարոզեցինք Քրիստոսը՝ Լույսն Աշխարհի: Մեր ժողովուրդը լսեց Մեր ձայնը և վերադարձավ իր երկնավոր Տոր տունը՝ առաքելահասարակ իր սուրբ Եկեղեցին: Հազարավոր ծնողներ մկրտության առաջնորդեցին իրենց երեխաներին, հազարավոր երիտասարդների խմբեր՝ քայլելով Երևանից մինչև Խոր Վիրապ, տարեմուտի գիշերը վառեցին իրենց մոմերի և կանթեղների լույսը Վիրապի մեջ վառվող կանթեղից և շարունակեցին իրենց ուխտագնացությունը դեպի Սուրբ Էջմիածին: Վանքի մուրքին նրանք ծնրադիր երգեցին Դոնբասցի շարականը՝ «Բաց մեզ, Տէր, զդուռն ողորմութեան», և Մայր Տաճար մտան երգելով.

«Էջ Միածինն ի Տօրէ եւ լոյս փառաց ընդ նմա,
 Զայնք հնչեցին սանդարմնաբք անդնդոց:
 Տեսեալ զլոյս մեծ Հայրապետին Գրիգորի,
 Պարմէր ցնծութեամբ հաւարացեալ արքային:
 Եկայք շինեացոք սուրբ զխորանն լուսոյ,
 Զանգի ի ամա ծագեաց մեզ լոյս ի Հայաստան
 աշխարհի»:

Առանց բոլորին և հայրենաբնակ ուխտավոր մեր ժողովրդին, աշխարհի չորս ծագերից Հայաստան եկած մեր երիտասարդությանն ուղղած Մեր պարզամը հորեյրանական այս տարվա ընթացքում նույնը եղավ՝ «զորացրեք եկեղեցին և զորավոր կլինեք, ամուր պահեցեք ձեր հավարդը, և այն պիտի փրկի ձեզ»:

Միրելիներ

Թող հրճվի ձեր հոգին ամեն անգամ, երբ մտնեք այս տաճարի դռնից: Երբ վառեք ձեր մոմը, աղոթեք և մաղթեք, որ զա այն օրը, երբ իբրև ուխտավորներ պիտի ծնրադիր Սուրբ Էջմիածնի դռանը, պիտի վառեք ձեր մոմը Էջման Սուրբ Սեդակի առջև և ի սրբե պիտի հայցեք, որ ամեն հայի պար-

գնվի ուրախությունը՝ տեսնելու Արարարը իր վեհության մեջ և Սուրբ Էջմիածնի Մայր Տաճարը՝ դեպի երկինք խոյացող իր գմբեթով, որ կամարում է Տիրոջ Էջբի Խորհուրդը հավերժահայաց: Սուրբ այդ խորանի առջև պիտի խոնարհվի ձեր նայվածքը, և դուք պիտի վերանորոգեք ձեր ուխտը առ Աստված՝ մնալու հավարարիմ մեր հայրերի երազին, որ է՝ բարգավաճ, շեն ու բարօր և ամբողջական Հայրենիքի մեջ Հայրենյաց սիրով շինել մեր տունը և հարսնց հավարտով այնպեղ վառել Լուսավորչի անմար Կանթեղը:

Թող Աստված խաղաղ պահի աշխարհը համայն, բարգավաճ ու շեն՝ Ֆրանսիան, բարօր, ապահով ու անվտոգով՝ Հայաստան Հայրենիքը մեր՝ լուսո խորան Սուրբ Էջմիածնով:

«Շնորհք, սէր և սրբարար զօրութիւն եղիցի ընդ ձեզ ամենեւեական. ա-մէն»:

Ժամը 16.00-ին Նորին Սրբությունն ուղղորդվեց Փարիզի Աստվածամոր տաճար, ուր հանդիսավոր կերպով ընդունվեց կարդինալ Ժան Մարի Լյուսթիժեի կողմից: Այսպեղ կապարվեց միասնական Էկումենիկ աղոթք, հընթացս որի ողջույնի խոսքերով հանդես եկան Արքեպիսկոպոսն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ինչպես նաև նվերներ փոխանակեցին:

Ժամը 19.30-ին Նորին Սրբությունն այցելեց Ֆրանսիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան Էդուարդ Նալբանդյանին, որից հետո Վեհափառ Հայրապետը ներկա գտնվեց և օրհնության խոսք ասաց ի պատիվ իր այցելության կազմակերպված համայնքային-ժողովրդական ընթրիքին:

10 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Ժանսեմի (Հովհաննես Սեմերճյան) պարկերասարահ, ուր հեղինակը Նորին Սրբությանը նվիրեց Խաչելությունը պարկերոդ մի նկար:

Ժամը 12.00-ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հյուրընկալվեց Ֆրանսիայի Արագործնախարարությունում, ուր արագործնախարարի երկրից բացակայելու պատճառով՝ նրան ընդունեց փոխարագործնախարարը: Հանդիպման ընթացքում երկուստեք նվերներ փոխանակվեցին, և տրվեց պաշտոնական ճաշկերույթ: Այնուհետև Նորին Սրբությունն ուղևորվեց ՀԲԸ Միության փարիզյան մասնաճյուղի գրասենյակ:

Երեկոյան ժամը 18.00-ին Ամենայն Հայոց Հայրապետն այցելեց Ֆրանսիայի Հանրապետության նախագահ Ժակ Շիրակին: Նորին Սրբությունը մեծ պատիվներով ընդունվեց Ելիսեյան պալատում և զինվորական պարվո շքերթով առաջնորդվեց դեպի նախագահի նստավայր: Վեհափառ Հայրապետը կես ժամ տևողությամբ առանձնագրույց ունեցավ Ֆրանսիայի նախագահի հետ, հավարտ որի, ի պատիվ Նորին Սրբության, Ժակ Շիրակի կողմից կազմակերպվեց հարուկ ընդունելություն:

Ֆրանսիայի նախագահը Ամենայն Հայոց Հայրապետին և Գյուլար արքեպս. Նազգաշյանին պարգևատրեց «Պարվո լեգեոնի Կոմանդոր» Ֆրանսիայի բարձրագույն շքանշանով: Ողջույնի խոսքերով հանդես եկան նախ Գյուլար արքեպս. Նազգաշյանը, ապա Ֆրանսիայի նախագահը, որին հաջորդեց Վեհափառ Հայրապետի ողջույնի և օրհնության խոսքը:

ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ԺԱԿ ՇԻՐԱԿԻ ԽՈՍՔԸ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ

ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԵՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ԵՎ

ԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹՅԱՆ

ՊԱՏՎԻՐԱԿ ԵՎ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԳԵՐԱՇՆՈՐԿ

Տ. ԳՅՈՒՏ ԱՐԺԵՊՍ. ՆԱԳԱՇՅԱՆԻՆ

«ՊԱՏՎՈ ԼԵԳԵՈՆԻ ԿՈՄԱՆԴՈՐ» ՇՔԱՆՇԱՆ ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ

ԿԱՊԱԿՅՈՒԹՅԱՄԲ

Մորազնագույն Հայր.

Աշխարհի տակերին մտրիկ բիրխական այն վայրերում, ուր կանգ է առել Նոյյան տապանը, դաշտերն այնքան բարեքեր էին, մարգագետիններն այնքան գեղեցիկ, հողն այնքան հարուստ էր, որ Հայկյան որդիք կարծեցին՝ գրել են Աստծո Պարտեզը: Բայց, ցավոք, պարբերաբար կրկնվող ասպա-տակությունները, երկրաշարժերն ու կտրորածները բաժին ընկան նրանց:

Ոչինչ սակայն չի կարողացել խաթարել հայ ժողովրդի ինքնությունը. «Ես այնպիսի ամուր քար եմ, որ ինձ վրա մուրճը կկտրվի...», գրում է Քուչակը:

Այն զորեղ սկուները, որը Քուչակին և իր եղբայրներին հեպ պահեց հուսահատությունից, ծնունդ է առել 1700 տարի առաջ մի խորունկ բանում: 301 թ. Գրիգոր Լուսավորիչը, որին Տրդատ թագավորը նետել էր պարժախոց, դարձի է բերում իր «դահմին». վերջինս Հայոց թագավորությունը դարձնում է առաջին քրիստոնյա պետությունը՝ իր զոհին ճանաչելով նոր Եկեղեցու հովիվ:

Մորազնագույն Հայր, Հայաստանի քրիստոնեացման կարևորագույն պարեղարձր մեծ շուքով նշվեց Սուրբ Գրիգորին նվիրված Երևանի նորակառույց տաճարում, որը Դուք օժեցիք սեպտեմբեր ամսին:

Հայրերի որդեգրած այդ հավատարմությունն ու անկյուն հաստատակամությունը վճռեցին երկրի ճակատագիրը: Եկեղեցին է, որ ողջ խորդորդ պատմության ընթացքում արթուն կերպով պահպանել է հայ ժողովրդի միությունն ու ընթացքը: Եկեղեցին է եղել Բարձր Դուսն կամ պար-

սից շահերի կողմից ճանաչված միակ ներկայացուցիչը: Եկեղեցին «Բացառապես հայրենիքի տեսանկյունից» է...

Շոգևոր պոռթկումները միշտ հաջորդում են ամենասարսափելի ավերածություններին. «Երգ մեր քարերի մասին»-ում բանաստեղծուհի Սիրվա Կապուրիկյանն ասում է.

«Մարտերի քարեր, քարեր վանքի
Դուք՝ ծնկադոշ հայի աղոթքներից մաշված...»,
«Ծաղիկների՝ գույնի, ծաղիկների՝ նման
Բարի ժպտում եք դուք, լույսին»:

«Երգ մեր քարերի մասին»-ում ուրևահարված, զրկանքներ կրած այս երկիրը վերապրելու ուժ ու կարողություն է գտել:

Քրիստոնեության շնորհիվ ծաղկեց Ձեր նահապարակ ժողովրդի հանճարը: Այն ծաղկեց Ս. Գրիգորի շնորհիվ, նաև Ս. Մեսրոպի շնորհիվ, որը Ս. Սահակ Հայրապետի օգնությամբ սրեղծեց Այբուբենը և հայերեն թարգմանեց Աստվածաշունչը: Ծաղկեց առաջին պարամագիրների շնորհիվ, ավերել միաժամանակ եղել են ժամանակագիրներ և բանաստեղծներ, շնորհիվ անհնման միարկի Գրիգոր Լարեկացու, Սայաթ Նովա աշուղի և բոլոր նրանց, ովքեր ծաղկել են այդ Աստվածաշունչ մարդասերները և երկրով մեկ հազարավոր եկեղեցիներ կառուցել:

Այդ եկեղեցիներից՝ քրիստոնյա Հայաստանի ամենահոյակերտ և ամենահարաշալի կառույցներից մեկի՝ Անիի տաճարի ճակարագիրն ինձ առանձնահատուկ կերպով հոգեհարազատ է: Ֆրանսիայի, ինչպես նաև Ինսպիրտորի ցանքերը, սիրելի Պիեր Մամեր, արդեն ակներև են, և թուրք համալսարանական այրերի մոտ դրանք համագործակցության խրախուսելի արձագանք են գրկում: Ես անկեղծորեն ուրախ եմ դրա համար:

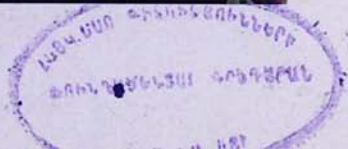
Սրբազնագույն Հայր, Ֆրանսիայի աջակցությունը սկիզբ է առել շնորհիվ մեր երկու ժողովուրդների միջև շարժվող ժամանակներում հասարակված կապերի՝ դեռևս Խաչակրաց արշավանքներից: Ժամանակի ընթացքում և բազում գործերով այդ կապերն ամրապնդվել են:

Բազմաթիվ ֆրանսիացիներ հիշում են, որ իրենց նախնիները հայեր են եղել: Նրանք հիշում են վերքերն իրենց ծնողների, որոնց մեր երկիրը պարկ է արել ապաստանելու: Վերջերս ֆրանսիացի ժողովրդը ցանկացավ իր հարգանքի տուրքը մատուցել հայ նահապարակների հիշատակին: Յուրաքանչյուր ֆրանսիացի յուրովի է հարգանք մատուցում զոհերի հիշատակին, յուրաքանչյուրն իր բառերով, բայց բոլորն էլ միևնույն հուզմունքով, միևնույն ակնածանքով:

Ծագումով հայ այդ ֆրանսիացիների պարմությունը ուսանելի օրինակ է: Հասնելով մեր երկիր ողբերգական ապրումներից դեռ ահասարսափ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊՈՍՏՈՆԱԿԱՆ ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ «ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ԵՊԱՐԽՈՍԿՈՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ներակը Ֆրանսիային բերեցին իրենց քաջությունն ու կորույզը, իրենց տաղանդն ու մեծահոգությունը: Նրանք, որոնց թիվն այսօր շուրջ 400.000-ի է հասնում, փայլում են բոլոր բնագավառներում. արվեստ, հեղինակություններ, սպորտ, տնտեսություն: Շարերն այս երեկո այսպես են: Թույլ տվեք ինձ մի մաղթանք ասել:

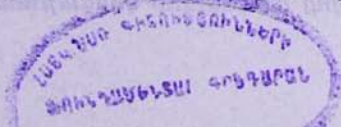
Ֆրանսիացիները գնահատում են իրենց մշակույթն ու քաղաքակրթությունը հարստացնող այդ տաղանդների համաստեղությունը: Նրանք է՛լ ավելի կգնահատեն հայ մշակույթը, եթե կարողանան հիանալ այն ամենով, ինչ տվել և տալիս է այդ մշակույթը աշխարհին: Այդ իսկ պարզապես շատ օգտակար կլինի քաջայերեկ հայ մշակույթին, արվեստին և պատմությանը նվիրված կենտրոնի բացումը մեր երկրում՝ ի նպաստ փոխադարձ կապերի ամրապնդման: Այս զաղափարը կարիք ունի հայկական հաստատությունների, կազմակերպությունների և բոլոր խմբակցությունների միասնական աջակցությանը: Ես ամբողջությամբ կսատարեմ այդ գործին:

Սրբազնագույն Հայր, Ֆրանսիան, ինչպես Դուք զիտեք, առանձնահատուկ սեր է տածում Հայաստանի հանդեպ և ցանկանում է օգնել նրան: Մենք դա արել ենք 1988 թ. սահմանը երկրաշարժից հետո ձեր երկրի վերակառուցման ժամանակ, այդ ենք արել նաև Խորհրդային Միությանը հաջորդած տնտեսական ճգնաժամի ժամանակ: Անկախության տասը տարիների ընթացքում բարելավվեց երիտասարդ Հայաստանի Հանրապետության վիճակը: Այսօր կամաց-կամաց ջնջվում են մոռյալ օրերի հետքերը: Եվ յուրաքանչյուրը ցանկանում է, որ վճռական լուծում գտնվի այն հսկանարարության համար, որ արդեն երկար ժամանակ է, ինչ մտահոգություն է պարճառում Հայաստանին և Ադրբեյջանին: Ես ջանում եմ Միևնակի խմբում նպաստավոր դարձնել կողմերի միջև հանդիպումները, որպեսզի վերջապես երևա խաղաղ և բարեբեր ապագան, որին ամբողջ հոյսով ձգվում է հայ ժողովուրդը:

Այդպիսով, բոլոր հավատացյալները կարող են եկեղեցի հաճախել իրենց նախնիների հողում, ինչպես հաճախում են ափյուրքի 400.000 ֆրանսահայերը իրենց եկեղեցիները, որոնց Ձերդ Սրբությունն այսօր այցելում է:

Տիեզ պարի առաջ ես պարիով ունեցա հյուրընկալելու Նորին Սրբություն Գարեգին Ա-ին՝ Ֆրանսիա կատարած իր անդրանիկ հովվապետական այցի առիթով: Եվ ես անհատի երջանիկ եմ: Սրբազնագույն Հայր, Ֆրանսիա կատարած Ձեր առաջին հովվապետական այցի առիթով թույլ տվեք վկայելու Ձեր նկատմամբ ունեցած իմ մեծ գնահատանքն ու հարգանքը:

Դուք ծնվել եք Հայաստանում՝ Էջմիածնի մոտ գտնվող մի փոքրիկ գյուղում: 14 տարեկանում Դուք ընդունվում եք Էջմիածնի հոգևոր ճեմարան՝ կաթողիկոսական այդ հոյակապ նստավայրում սովորելով մինչև 1972 թ. ձեռնադրությունը: Այնուհետև ուսանում եք Վիեննայի/Ավստրիա/ Աստվածաբանական ինստիտուտում, ապա Բոննում/Գերմանիա/: Մի քանի տարի

անց Դուք կրկին մեկնում եք հայրենիքից՝ ուսումն ամբողջացնելու Մոսկվայի մոտ գրկվող Ս. Մերգին ուղղափառ վանքի հոգևոր ակադեմիայում:

1980 թ. վերադառնալով Հայաստան՝ Դուք նշանակվում եք Արարարյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդի օգնական: Առաջնորդական փոխանորդ եք նշանակվում 1983 թ. ապրիլին և նույն տարվա հոկտեմբերին օծվում եք եպիսկոպոս: Հաջորդ տարի նշանակվում եք Գեղարգոյն հոգևոր խորհրդի անդամ: 1992 թ. Դուք ստանում եք արքեպիսկոպոսի պարիվ: 1990 թ. սկզբում, անկախությունից փոքր-ինչ առաջ է, որ սփյուռքի ներդրումների շնորհիվ Ձեզ հաջողվում է վերաբացել Սեանա լճի մոտ գրկվող դպրանոցը: Այնտեղ են պարտասարվելու ապագա քահանաները, որոնց խիստ կարիքն է զգում Հայաստանը 70 տարվա հալածանքներից և գրեթե ողջ հոգևորականության վերացումից հետո: 1998 թ. նոյեմբերին Գաղեգին Ա Ամենայն հայոց Կաթողիկոսի կողմից նշանակվում եք կաթողիկոսական փոխանորդ:

Շուրջ մեկ տարի անց Դուք էիք կոչված փոխարինելու Նրան որպես Ծաղարգոյն Պարտիսար: Լինելով Ամենայն հայոց Կաթողիկոս՝ Դուք ստանձնեցիք Ձեր նախորդների կողմից հաստատված էկոմենիկ հարաբերության բարձր առաքելությունը՝ ջանալով առաջնորդել հայ Եկեղեցուն այդ կարևոր ճանապարհով: Առկա հարաբերությունները բոլոր բույր Եկեղեցիների հետ ամրապնդելու նպատակով և բազմապարկելով Ձեր ուղևորությունները արտասահման՝ 2000 թ. հունվարի 6-ին Դուք Պարտիսար գնալուց հետո հեղինակում, նույն տարվա օգոստոսին Միացյալ Նահանգներում մասնակցեցիք նոր հազարամյակի խաղաղությանը նվիրված զազաթաժողովին, որին ներկա էին շուրջ 1000 կրոնապետներ: Այնուհետև նոյեմբերին Դուք այցելեցիք Վարդիկան՝ Նովիանեն-Պողոս Բ Պապին, որը Ս. Պողոս բազիլիկայում Միասնության համար մարտցվող արարողության վերջում, Ձեզ հանձնեց Նեապոլում պահվող Ս. Գրիգոր Լուսավորչի մասունքները, որոնք պետք է դրվեին Երևանի տաճարում:

Միջազգային հայր, Ձեր նախորդների նման Դուք ակտիվորեն հանձն եք առել մի այնպիսի վիթխարի առաքելություն, որն է թուլացած Եկեղեցու վերակառուցումն ու վերակազմավորումը, մի գործ, որին մասնակից է նաև Ձեր երիտասարդ եղբայրը, նույնպես կուսակրոն քահանա, և ողջ միաբանությունը: Նվիրվելով Հայաստանի սոցիալական, հոգևոր և մանկավարժական վերազարթոնքին, ինչպես նաև հոգևոր հասարակությունների փոքր-մանն ու վերականգնմանը՝ Դուք նվիրված եք ջանասիրաբար շարունակելու և ամրապնդելու այդ աշխատանքները:

2001 թ. ընթացքում, Հայաստանում քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակին նվիրված միջոցառումների ժամանակ, մենք կարողացանք արժևորել այդ վերազարթոնքը: Երևանի նորակառույց, աշխարհի հայոց ամենամեծ տաճարում, որն օժեցիք սեպտեմբերի 23-ին,

Դուք ընդունեցիք քրիստոնյա Եկեղեցիների բազմաթիվ առաջնորդների նրանց թվում էին Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցու գահակալ Նորին Սրբություն Ալեքսի Բ Պապրիարքը, Նորին Սրբություն Նովիանենս-Պողոս Բ Պապը, Կ.Պոլսի Տիեզերական Պապրիարք Ամենապատիվ Տեր Բարդուղիմեոս Առաջինը:

Թող Ձեր Եկեղեցին նշի 1700-ամյակը Հայաստանի Հանրապետության տարւոյն տարւոյն անկախության տոնի հետ միասին: Թող Ձեր բարձր հեղինակությունը, Ձեր համբավը, Ձեր հոգաբարությունը ուղեկից լինեն Ձեր երկրի վերածննդին, որն այսօր փնդ է գրել Եվրախորհրդում: Նրա առաջին քայլերն արդի դար, իբրև լիարժեք ինքնիշխան ազգ, մեծ հույս ներշնչեցին աշխարհին: Ֆրանսիան ճանաչում է հայ ժողովրդի քաջությունն ու ինքնորոշումը: Նա կշարունակի օգնել Հայաստանին:

«Պարվո լեզեոնի կոմանդոր» շքանշանը, որը ես մեծ ուրախությամբ հանձնում եմ Ձեզ, Սրբազնագույն Հայր, Ձեր հանդեպ Ֆրանսիայի բարձր գնահատանքի և խորը ակնածանքի վկայությունն է:

Ինձ նաև հաճելի է այս շքանշանին արժանացնել Փարիզի հայոց առաջնորդ, Եվրոպայում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության պարվիրակ Գյուր արքեպս. Նազգաշյանին:

Սրբազան Հայր, ես իմ սրտի խորքում, իբրև թանկ հիշատակ, մտապահում եմ այն պահը, երբ Դուք ինձ հանձնեցիք «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանը: Այսօր Ձեզ այս աստիճանը շնորհելը արդյունք է Ձեր արժանիքների և Ֆրանսիայի հայ համայնքին երկար տարիներ ի վեր Ձեր մատուցած նվիրական ծառայությունների:

Դուք ծնվել եք Սիրիայի Հալեպ քաղաքում: Ընդունվել եք Անթիոխիայի /Լիբանան/ Կիլիկիո Կաթողիկոսարանի դպրեմանք, մի երկիր, որին Դուք շատ եք կապված: 1954 թ. Դուք դարձել եք սարկավագ, ապա ձեռնադրվել կուսակրոն քահանա այն վանքում, ուր մյուս պարտականությունների հետ մեկտեղ արանձնելով դպրապետի պաշտոնը՝ հնչեցրել եք «շարականներ» կոչվող արտաստվոր սուրբ երգերը, որոնց գեղեցկությունը Եվրոպային հայրենի է դարձել Կոմիտաս վարդապետի միջոցով և ընկալելի է ողջ աշխարհին: 25 տարեկանում Էջմիածնում սրանում եք վարդապետական կոչում և Եվրոպայի Հայրապետական պարվիրակ Տ. Սերովրե արքեպս. Մանուկյանը Ձեզ հրավիրում է Փարիզ: 1961 թ. դառնալով Նովիանենս Մկրտիչ Մայր եկեղեցու հոգևոր հովիվ և 1965 թ. ծայրագույն վարդապետ՝ Դուք նշանակվում եք Եվրոպայի Հայրապետական պարվիրակի փոխանորդ՝ չղադարելով հոգևոր դաստիարակություն ծավալել Ռենսի դպրոցում և աստվածաբանություն ուսանել կաթոլիկ ինստիտուտում:

1973 թ. Նորին Սրբություն Վազգեն Ա-ն Էջմիածնում Ձեզ օծում է եպիսկոպոս, իսկ 1984 թ., Տ. Սերովրե արքեպս. Մանուկյանի մահից հետո, Դուք միաձայն ընտրվում եք Փարիզի առաջնորդ, ծառայություն, որի մեջ հասարա-

տում է Ձեզ Նորին Սրբությունը և դարձնում Եվրոպայի հայրապետական պարմիրակ՝ նախքան 1988 թ. արքունիության պարմիր շնորհելը:

Սրբազան հայր, Դուք նվիրումով ջանում եք զարգացնել Ձեր Եկեղեցու հարաբերությունները Ֆրանսիայի քրիստոնյա Եկեղեցիների առաջնորդների հետ, որի համար ես ողջունում եմ նրանց ներկայացուցիչներին. ի դեպ Դուք դարձել եք այդ Եկեղեցիների խորհրդի անդամ: Դուք զարգացնում եք նաև կապերը մյուս կրոնապետների և մեր երկրի քաղաքական բարձրագույն իշխանությունների հետ: Դուք, որպես դիպլոմատ, մասնակցել եք նաև Եկեղեցիների Էկումենիկ խորհրդի նիստերին: Կազմակերպել և համանախագահել եք մի գիտաժողով, որը տեղի է ունեցել 1993 թ. ապրիլին Փարիզում, որին մասնակցել է Նորին Սրբություն Գարեգին Ա-ն: 1995 թ. նա Ձեզ նշանակում է Եկեղեցու Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ և Ձեզ ուղարկում մասնակցելու աշխարհում տեղի ունեցող տարբեր վեհաժողովների և համաժողովների:

Ձեր բոլոր այս գործերում, Սրբազան հայր, Դուք ցուցաբերել եք լայնահոսություն, մեծ հեղինակություն, եռանդ ու մարդկայնություն՝ մերձեցնելով բոլոր միասարկածային կրոնների հավատացյալներին, ինչպես նաև տարբեր դավանանքի պարկանոդ մարդկանց: Ձեր համբավը, մարդկանց նկատմամբ ունեցած Ձեր մեծ և ջերմ հոգատարությունը Ձեզ այսօր արժանացնում են «Պարվո լեզեոն» շքանշանի կոմանդորի աստիճանին:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԱԿ ՇԻՐԱԿԻ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Մեծարգո Նախագահ

Մեզսօր հոգիչ է Մեզ համար այս պահը: Մեծապես զգացված ենք: Մենք թանկ ենք գնահատում Ձեր սիրային ընդունելությունը և ազնիվ ուշադրությունը Մեր նկատմամբ՝ Ֆրանսիայի հայոց թեմ հովվապետական Մեր անդրանիկ այցի առիթով:

Եկել ենք 1700-ամյա Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունը բերելու մեր զավակներին և իրենց հայրենիքին՝ Ֆրանսիային: Եկել ենք մեր հարգանքը ընծայելու Ֆրանսիայի պետությանը և նրա արժանավոր Նախագահին. միասնաբար աղոթելու, որ Աստված Իր խնամքի ներքո պահպանի այս երկիրը և հավաքի կենարար Լույսով անսայթաք առաջնորդի նրա ժողովրդին:

Խորապես շնորհակալ ենք Ֆրանսիայի հանրապետության «Պարվո լեզեոն» բարձր պարգևը Մեզ շնորհելու համար: Պարվո շքանշանը Ձեր ձեռքից այսօր ընդունում ենք իբրև Ֆրանսիայի Նախագահի և Ֆրանսիական հանրապետության մեծ գնահատանք այս օրհնյալ երկրում ապրող մեր ժողովրդի զավակների հանդեպ և իբրև արտահայտություն Ֆրանսիա-

ՊԱՇՏՈՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՖՐԱՆՍԻՍԿԱՅԻ ՎԱՐՈՒՄԵՆԻԱՆԻ ԶԱՆԿԱՆ ԴԵՐՍՈՐԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼ ՆԱԽԱՐԱՐ ԶԵՆ

ՀԱՅԿԱՆ ԵՐԱՐԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ
ԴԵՐՍՈՐԱՆՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐԱԼ
ՆԱԽԱՐԱՐ ԶԵՆ

საქართველოს ანტიკონსტიტუციური ქვეყნობის მისამართი ანტიკონსტიტუციური

յի և հայաստանի բարեկամության: Անդարակույս, Մեզ շնորհված այս բարձր պարգևը Ֆրանսիայի հանդեպ սիրո ու ծառայության մեջ քաջակերելու է հայ համայնքի բոլոր անդամներին, որոնք ազնիվ ու հարգված քաղաքացիներն են ժողովրդավարական արժեքներով ծնունդ առած Ֆրանսիական հանրապետության և համեմայնի օժանդակելու են Ձեզ՝ Ֆրանսիայի բարօրությանը, նրա վարկին ևսխանձախնդիր Նախագահիդ:

Մեծարգո Նախագահ, ուրախ ենք, որ այսօր առիթն ունենք վերստին, հանուն համայն հայության, Մեր երախտագիտությունը հայրենելու Ձեզ և Ֆրանսիական պետությանը՝ հայոց Յեղասպանությունը ճանաչելու և օրենքի լիարժեք ուժով դատապարտելու համար: Մեզ համար խորհրդանշական է, որ հայոց Մեծ Եղեռնը իր ակունքով՝ «ցեղասպանություն» կոչվեց սահմանադիր այն բեմից, որտեղից հնչել են մարդու և ազգի իրավունքների սկզբունքները ու պաշտպանվել Ֆրանսիացի ժողովրդի զոհողությունների ու աղյան գնով՝ այսօր գրանցված արդեն միջազգային իրավունքի նորմերում:

Մենք մեր երախտագիտությունն ենք հայրենում, որ, նույն արժեքները ելակետ ունենալով, Ֆրանսիան հանձինս Ձեզ, ջանքեր է գործադրում, որպեսզի Ղարաբաղյան խնդիրը գրկի իր արդար ու խաղաղ լուծումը: Արդարև ազատ ապրելու իրավունքը շնորհ է Աստվածապարզ: Երախտապարտ մեր ժողովուրդը իր հոգում առանձնակի սիրով միշտ կրելու է Ֆրանսիան և ֆրանսիացի ժողովրդին, որի սրբում լսելի եղավ Ղարաբաղի հայության ազատագրական պայքարի ձայնը, որի հոգում տազանալով արձագանքեց Սպիտակի երկրաշարժի աղետալի լուրը:

Բյուր շնորհակալություն ֆրանսիայի մարդասեր ժողովրդին, Ֆրանսիո օրինահարգ, հզոր պետությանը:

Թող Աստծո օրհնությունը անպակաս լինի այս հողից ու նրա հյուրընկալ ժողովրդից: Թող Տիրոջ Աջը միշտ պահապան և ուղեկից լինի Ձեզ, մեծարգո Նախագահ: Թող Տերը պահպանի Ֆրանսիայի հայոց և արգասավորի հայ-ֆրանսիական դարավոր հարաբերությունները: Թող համայն աշխարհում, բոլոր ժողովուրդների միջև զորանա սիրո ու եղբայրության ոգին և նրանց համագործակցությունը ծառայի համընդհանուր բարօրությանը:

11 դեկտեմբերի 2001 թ.

Նորին Սրբությունն առավոտյան առաջնորդարանում հանդիպեց ինչպես ֆրանսահայ, այնպես էլ ֆրանսիական լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ, որի ընթացքում Նորին Սրբությունը պարասխանեց լրագրողներին հուզող բոլոր հարցերին, ինչպես նաև հանգամանորեն լուսաբանեց հայաստանյայց Եկեղեցու այսօրվա ծավալված գործունեությունը թե՛ սփյուռքում և թե՛ Մայր հայրենիքում, ներկայացրեց

Մայր Եկեղեցու առաջ ծառացած դժվարությունները և դրանց հաղթահարման միջոցները:

Ժամը 13.30-ին Նորին Սրբությունն ուղևորվեց դեպի Օռլի օդանավակայան, որպեղից մեկնեց Մարսել՝ շարունակելու իր հովվապետական այցելությունը Ֆրանսիայի Հարավային շրջանում: Ժամը 15.00-ին Նորին Սրբությունը ժամանեց Մարսել քաղաքի օդանավակայան, ուր հանդիսավորապես ընդունվեց քաղաքի պաշտոնավար անձանց և հայ համայնքային ներկայացուցիչների կողմից՝ օդանավակայանի ընդունելությունների հյուրասրահում: Վեհափառ Հայրապետին հանդիսավորապես ընդունելությունների հյուրասրահում: Վեհափառ Հայրապետը խոսեց մատուցված ավանդական հայկական աղն ու հացը և օրհնեց ներկաներին, ապա Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսք ասաց Տարոն եպս. Ճերեճյանը, որից հետո Նորին Սրբությունն իր ողջույնի և օրհնության խոսքն ասաց ներկաներին և ճանապարհ ընկավ դեպի Մարսելի Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցի և «Հրաշափառ»-ի երգեցողության ներքո մուտք գործեց Մարսելի Մայր եկեղեցի, ուր ողջույնի խոսք ասաց նախ Տ. Տարոն եպս. Ճերեճյանը, ապա Նորին Սրբությունը, որից հետո Վեհափառ Հայրապետը ծաղիկապսակ զետեղեց Հայոց Մեծ Եղեռնի զոհերի հիշարակին կանգնեցված խաչքարին: Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը Մարսելի քաղաքապետարանում հանդիպեց քաղաքապետին, որի ընթացքում նվերներ փոխանակեց և ողջույնի խոսք ասաց նրան և ներկա պաշտոնավար մյուս անձանց:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՄԱՐՍԵԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻ ՀԵՏ ՀԱՆՐԻՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

*Մեծարգո Զաղաքապետ,
Հարգարժան ներկաներ.*

Միտով ողջունում ենք բոլորիդ և Մեր ուրախությունը հայրնում Մարսել քաղաքում գրկվելու և այսօր ձեզ հեղ հանդիպման առիթով:

Մարսելը առանձնակի նշանակություն ունի յուրաքանչյուր հայի համար: Մեր սրբերում այս նավահանգիստն արթնացնում է հիշարակը Մուսա լեռան քաջերի, ովքեր դիմադրեցին ջարդարար թուրքական բանակին, միևնույն ֆրանսիական նավը երևաց հորիզոնում, դուրս բերեց նրանց շրջափակման օղակից ու փոխադրեց Մարսելի փրկարար նավահանգիստ: Այդ նավին հերկեցին այլ նավեր ևս, որոնք փոխադրեցին 1915 թվականի և հաջորդող տարիների ցեղասպան ջարդերից հազարավոր վերապրողների: Մարսելցիներն ընդունեցին և օգնեցին գաղթական հայերին, ովքեր իրենց հեղ բերել էին միայն ապրած ողբերգության վիշտն ու տառապանքը և իրենց կորցրած հարազատների ահավոր նահապետության պարտությունները:

Այսպես է ապրել իր ժողովրդի վիշտը կիսած Գրիգորիս Պալաքյան և պիսկոպոսը՝ հեղինակը «Նայոց գողգոթան» նշանակվող գրքի:

Նայոց պարմության ավելի վաղ էջերում Մարտելի անունը կապվում է 17-րդ դարի հայ ազատագրական պայքարի սկզբնավորության հետ, երբ Ֆրանսիան հռչակվեց իրեն պաշտպան օսմանյան լծի տակ տառապող քրիստոնյաների: Մարտելում հավաքվեցին Նայոց Կաթողիկոսի և Պոլսո Պատրիարքի պարզամտությունները, ովքեր պիտի ներկայանային Լյուդովիկոս 14-րդ «Արև թագավորին»՝ նրա փրկարար միջամտությունը ապահովելու հույսով:

1673-ից Մարտելում հաստատվեց ֆրանսիայում հայկական առաջին տպարանը, որը այսպես իր գործունեության շուրջ 40 տարիների ընթացքում հրատարակեց 30 անուն հայերեն գրքեր:

16-րդ դարից Մարտելում զարգացավ հայ վաճառականների հիմնած գաղութը, որը գործակալով 17-18-րդ դարերում, հովանավորեց ծաղկուն մշակութային կյանք:

Այսօր Ֆրանսիայի հարավի հայ համայնքները, որոնց այցելության ենք եկել, կառուցել են իրենց եկեղեցիները, ունեն դպրոցներ, որոնցով ամուր են պահում իրենց հավատը, հայրենական ավանդները, հավատարմությունը հայկական մշակութային: Մենք եկել ենք մեր Եկեղեցու զավակներին բերելու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունը և միասին աղոթելու, որ մեր հայրերի Աստված օրհնի Ֆրանսիան՝ իրենց նոր հայրենիքը, հավաքի լույսով առաջնորդելով՝ անվտանգ ու բարօր պահի այս երկիրը ու նրա ժողովրդին:

Հարգարժան ներկաներ, մեր հանդիպման այս առիթով չենք կարող չհիշել, որ ամեն հայի սիրտ խաղաղվեց, երբ արդարության ձայնը խոսեց ֆրանսերեն և համայն աշխարհին հայրենեց, որ երբ մի ողջ ազգ կառավարության կողմից տեղահան է արվում իր հայրերի հողից ու կոտորվում, մարդկության դեմ կատարված այդօրինակ ոճիրը կոչվում է ցեղասպանություն: Հայաստանում և աշխարհի բոլոր երկրներում ապրող յուրաքանչյուր հայի անունով ողջունում ենք այդ բառն արտասանող մարդկային սիրտը և ասում. «Ձեր բերանով խոսեց ողջ քաղաքակիրթ աշխարհը և, ինչպես միշտ, Ֆրանսիան է, որ բանաձևեց ճշմարտության խոսքը»:

Պարոն Քաղաքապետ.

Հանուն Հայաստանի ժողովրդի և Հայ Առաքելական Եկեղեցու շնորհակալություն ենք հայրենում Ձերդ Վսեմությանն այս առիթի համար, որ ընծայեցիք Մեզ, ընդունելության, որով պարվեցիք, և ազնիվ խոսքերի համար, որոնք լսեցինք Ձեզնից:

Աստուծո օրհնությունն անպակաս լինի ձեր ժողովրդից, բարգավաճեց, զարգանաք ու զորանաք ի Տեր: Ամեն:

Ժամը 18.30-ին Վեհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ Մարսելի շրջանի եկեղեցիների հոգևոր հովիվների և թաղական խորհուրդների անդամների հետ, որից հետո, մի փոքր դադար առնելով, Նորին Սրբությունը ներկա գտնվեց համագաղութային գեղարվեստական հանդեսին, որը կազմակերպվել էր «Սեն Միշել» կաթոլիկ եկեղեցում: Հանդես եկան Ֆրանսիայում ձևավորված և Հայաստանից գնացած երաժիշկներից կազմված ինքնագործ խմբեր, որոնք իրենց կատարումներով մեծ հիացմունք պատճառեցին բոլոր ներկաներին: Այսպիսի օրհնության խոսքն ասաց Նորին Սրբությունը՝ գոհունակություն հայտնելով, որ Հայաստանից այդքան հեռու, բայց և Սրբությունը՝ գոհունակություն հայտնելով, որ Հայաստանից այդքան հեռու, բայց և իրենց անձնավոր հայրենասիրությունից մղված, այդ երիտասարդները արվեստի նման կատարումներով վառ են պահում հայտնությունից սրտերում հայրենիքի սերն ու կարոտը:

12 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան ժամը 9.00-ին Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Սեն Ռաֆայել և Նիս քաղաքներ: Ժամանելով Սեն Ռաֆայել, «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Ս. Հովհաննես եկեղեցի, ուր Նորին Սրբությանը դիմավորելու էին եկել նաև քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ: Այստեղ Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնության խոսքն ուղղեց ներկա հավաքագյալներին:

Նիսում Վեհափառն այցելեց քաղաքապետին, որը հայ ժողովրդի լավ բարեկամներից է և հայ իրականության մեջ առավել հայտնի Սեննապոլս գեղասպանությունը դադարաբարձող իր նշանավոր ելույթով: Պետք է ասել, որ պարմական արդարությունը վերականգնելու նրա ազնիվ մրախոգությանը և անմիջական ջանքերով է նաև, որ Ֆրանսիայի Սեննապոլս ընդունել է հայերի գեղասպանությունը դադարաբարձող նշանավոր որոշումը: Ձեռամբ Հայոց Հայրապետի կատարվեց քաղաքապետարանի շրջափակում տեղադրված նոր խաչքարի օրհնությունն ու բացումը:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԾՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ԽԱՉՔԱՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

«Սա է զէն յաղթութեանս հաւարացելոց»:
(Շարական)

Միտնի բարեպաշտ ժողովուրդ.

Այսօր խաչքար ենք օրհնում աղոթքով ու շարականերգությանը, խաչքար, որ մշակութային ինքնարիւթ հորինվածքում կերպավորում է մեր ժողովրդի հավաքը, սերը առ Աստված: Փառք Երկնավորին, որ ազգային մեր մշակույթը անանց իր աշուճներով, հրաշակներ կոթողներով գովքն է հյուսում Բարձրյալն Աստծո:

Միտնի հավարավոր եղբայրներ և քույրեր.

Այսօր քարեղեն զեղեցկահյուս այս խաչի օրհնությանը վերադին հռչակում ենք Տեղումի Խաչը որպես մեր փրկության սուրբ նշան:

Մենք երջանկությունն ենք ունեցել կարարելու խաչքարի օրհնության արարողություններ փարբեր երկրներում՝ Միացյալ Նահանգներում, Ռուսաստանում, Ավստրիայում, և ամենուր ունեցել ենք մեծագույն բերկրանքի զգացում, թե ես մի խաչ է հառնել մարդկանց հայացքի առջև, որը հիշեցնում է Քրիստոսի ու Նրա Փրկչական առաքելության մասին:

Այսօր Մեզ համար բացառիկ ուրախություն է, որ մեր ժողովրդի հավաքով հոգի առած խաչքար է զերեղվում Ֆրանսիո օրհնյալ հողում, մի երկրում, ուր այնքան սրտեր ու հոգիներ են ուրախակից ու վշտակից եղել մեր ժողովրդին՝ մեր ցնծության ու տխրության օրերին. երկիր, որի քաղաքացին լինելու բարձր կոչումը արժանապարտորեն ու հպարտությամբ են կրում բազմահազար մեր հայ զավակներ: Օրհնում ենք այս խաչքարը, որպեսզի օրհնության նոր աղբյուր դառնա Ֆրանսիայի և ֆրանսահայության կյանքում, քանզի հավատում ենք, որ մարդկային մեր փկար բարբառի աղոթքով Բարեգութ ու Մարդասերն Աստված Իր երկնային յոթնարիկյա շնորհներն է հեղում քարակերտ այս Սուրբ Նշանի վրա:

Ազգիս ու Եկեղեցուս կյանքի կարևորագույն իրադարձության՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի տոնակատարության շնորհաբաշխ վերջալույսին, եկեք, սիրելիներ, խաչքարի այս օրհնությանը վերադին հռչակենք հոգևոր անանց արժեքներին ու նվիրական սրբություններին մեր հավատարմությունը, քանզի խաչը մեր պարմությունն է, մեր անցյալն ու ներկան և գալիքի վստահությունը: Խաչի հեյր անցել ենք բազում նեղությունների ու տառապանքների, ջարդերի ու կոտորածների միջով, սակայն Սուրբ Խաչի զորությամբ երբեք չենք վհարվել, և չի լքել մեզ հառնելու կամքը, ապրելու սերը: Արդ, մեր կենսագրությունը վկան է խաչի ու մեր ժողովրդի անբաժանելիության: Եվ այսօր, որպես ազգ ու Եկեղեցի, հրավիրված ենք հոգևոր զարթոնքով, հոգու արիության նոր սխրանքներով և համազգային միասնականության նոր վկայությամբ նշանավորելու Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյա հոբելյանը, քանզի խաչի խորհուրդը միասնականության խորհուրդ է, խաչի խորհուրդը եղբայրության ու մարդասիրության խորհուրդ է: Խաչի խորհուրդը ազարությունն ինքն է՝ մերժելու չարը, ընկրելու բարին: Եվ մեզ «քա լիցի պարծել, բայց միայն ի խաչն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...» (Գաղ. Ե 14):

Թող Մարդասերն Աստված Իր ամենահաղթ Սուրբ Խաչի զորությամբ պահի-պահպանի Առաքելական մեր Եկեղեցին, մեր աշխարհացրիվ զավակաց ու մեր հայրենին: Թող ցկյանս մեր հոգիներում կենդանի մնա Հարության շունչը, և մենք ամենեւրյան ծուկը խոնարհեցնենք ի երկրպագություն Նշանին Տիրոջ, որ «է զէն յաղթութեան հաւարացելոց»:

Թող այս նորահասարակ խաչքարը, որպես հայ և ֆրանսիացի ժողովուրդների հավերժ եղբայրության ուխտի խորհրդանիշ, թեալուարած Ամենափրկիչ Սուրբ Խաչի զորությամբ օրհնություն խառնի Ֆրանսիայի հյուրընկալ, հիմնավորոց ու ավանդաշար հողին:

«Մեր Աստուծոյ եղիցի ընդ մեզ եւ ամենեւեւն. ամէն»:

Այսօրեղից Հայրապետական շքախումբը մեկնեց Նիս: Ժամը 12.45-ին Նորին Սրբությունն իր շքախմբով մուտք գործեց Նիսի Ս. Աստվածածին եկեղեցի, ուր օրհնեց ներկա մեծաթիվ հավատացյալներին: Այալ Վեհափառն առաջնորդվեց քաղաքի «Պարսամյան» համալիր: Նորին Սրբությանը այսպեղ ծաղկեփնջերով դիմավորեցին նախակրթարանի սաները և «Ամեն հայի սրտից բխած» Հայրապետական մաղթանքի հնչյունների ներքո առաջնորդվեցին համալիր: Այսպեղ Նորին Սրբությունը մտերմիկ զրույցներ ունեցավ հայրենիքից հեռու, բաց հայրենյաց սերը սրտերում վառ պահած այս մանուկների հետ: Հորդորեց նրանց, որ դառնան հայրենիքին արժանի զավակներ, ապրեն Մայր Աթոռի օրհնությունը միշտ իրենց սրտերում, ինչպես նաև օրհնեց մանկավարժներին՝ հորդորելով, որ անասան ման իրենց հայրենակներ և օրհնաբեր դժվարին այս առաքելության մեջ:

Ժամը 15.00-ին Վեհափառ Հայրապետին ընդունեց քաղաքապետ պրն Ժան Փեքան և ողջունեց Նորին Սրբության այցելությունը Նիս քաղաք: Այնուհետև Վեհափառն ուղղվեց դեպի Նիս քաղաքի Նոթր Դամ եկեղեցի, ուր Կեղի ունեցավ միասնական էկումենիկ աղոթք՝ բույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչների հետ համադրելով: Այս առիթով Նիս էր եկել նաև Մոնակոյի եպիսկոպոս Ժոզեֆ-Նարի Մարդուն: Նորին Սրբությունն այսպեղ օրհնեց եկեղեցում Կեղաղորվելիք նոր հայկական խաչքարը, որը հետպայսու մշտապես կանգուն պիտի մնա Նոթր Դամի եկեղեցում՝ ի վկայություն Հայոց Հայրապետի այցելության և երկու բույր Եկեղեցիների բարեկամության: Վեհափառը նվերներ փոխանակեց Նիսի եպիսկոպոս Ժան Բոնֆիսի հետ, որից հետո իր ողջույնի խոսքն ուղղեց ներկաներին:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՎԱԾԱՄՈՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

Միտելի եղբայր ի Քրիստոս, Կարդինալ Ժան Մարի Լուսթիժեր, եկեղեցական եղբայրներ, սիրելի բարեկաշար հավատացյալներ:

Մենք օրհնում ենք մեր հանդիպման ու միասնական աղոթքի այս պահը Փարիզի պառնասական Սուրբ Աստվածամորը նվիրված ոգեղեն այս Տաճարում և ի հարկիս այս սրբության, ի Կեղվոցս փառաբանության, հրեշտակաց բնակարանիս և մարդկանց այս քաղաքանիս՝ բարձրացնում ենք հայ հավատացյալի խնկարույր աղոթքը Տիրամոր մեծարման և բարեխոսության հայցը առ ամենօրինակ Սրբոսկին:

«Աստուածածին անհարսնացեալ
 Յերկրէ յերկինս հարս ընծայեալ,
 Յորժամ ծագիս լուսոյ նման,
 Բո Միածնի աջակողմեան,
 Յայնժամ մաղթեա ընդ մեր զկոյն
 Փրկել զմեզ յահեղ բոցոյն
 Նամադասիլ ընդ արդարոց
 Երգել զփառս ընդ երկնայնոցն»:

Այսօր, շաբաթ երեկոյան, մենք միասնաբար բարեխոսությունն ենք խնդրում Սուրբ Կույսի, ում անեղծ շուրթերով մարդկությունը պղնց իր համաձայնությունը՝ կանգնելու փրկության ճանապարհին՝ «թող քո խոսքի համաձայն լինի ինձ»։ Մենք բարեխոսությունն ենք խնդրում Տիրամոր, ով սրբի ներքո կրեց Լույսն Աշխարհի ու սրբի վրա՝ յոթ վերքերը Միածին Որդու խաչելության, ով մայրական գթառար իր սիրով միշտ բարեխոս է Տիրոջ մոտ ու Տարության Լույս է հայցում ողջ մարդկության համար։

Շաբաթ երեկոյան հայ ընտանիքները հնավանդ գեղեցիկ սովորություն ունեն հավաքվել սեղանների շուրջ ընթրիքի, մոմ վառել, խոսել ծիսել սրբապարկերի առջև, հիշել նախնիներին և նրանց հավարքի խորքում՝ տեսնել Տարության Լույսը ու միաբերան երգել։

«Եկեալքս ի մտանել արեգական, տեսաք զլոյս երեկոյի,
 Օրհնենք զՆայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Տոգին Ամէն»:

Միեկի բարեպաշտ եղբայրներ և քույրեր.

Նայոց ամեն եկեղեցու Ավագ խորանի կենտրոնում փայլում է Աստվածամոր սուրբ պարկերը՝ մանուկ Մուսուսով, ձեռքին Ավետարանը՝ Լույսը Աշխարհի։ Այդ սրբանկարի առջև Նորին Սրբություն Նոմի Սրբազան Բահանայապետի, Ողորափառ Եկեղեցիների Ամենապարկով Պարբիարքների հետ Երևանի նորակառույց Մայր եկեղեցում, որ Նաղթականաբն է Նայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյակի, օրհնեցինք Նայաստան աշխարհը ու հավարացյալ մեր ժողովրդին։

Այսօր, սիրելիներ Մեր, մեծ ուրախություն է Մեզ համար Փարիզի Սուրբ Աստվածամոր Մայր Տաճարի մեջ հոգևոր Մեր եղբոր՝ Կարդինալ Ժան Մարի Լուսթիժերի հետ նայել շաբաթ երեկոյան լույսին, նայել Աստվածամոր արձանին և օրհնաբանել Սուրբ Երրորդության անունը, օրհնություն հայցել Տրանսիայի հողին և նրա աստվածասեր ժողովրդին։

Եկել ենք Սուրբգրային Արարար լեռան փեշերին դարածվող հեռավոր Նայաստանից և քերել ենք ձեզ օրհնություն Ս. Էջմիածնից, որը կառուցված է համաձայն տեսիլքի հավարի մեր հոր՝ առաջին Կաթողիկոս Սուրբ Գրի-

գոր Լուսավորչի: Նա տեսավ Միածինն Արարարյան դաշտից վեր, որ լուսների մեջ իջնում էր երկնից: Բրիստոս Վաղարշապար հնագույն մայրաքաղաքի կենտրոնում, արքայական պալատի դիմաց, ոսկե մուրճով ցույց տվեց այն տեղը, ուր 301 թվականից մինչ օրս կանգնած է հայ հոգու Սրբության Սրբոցը: Հայոց նորադարձ արքան, արքունիքն ու ժողովուրդը այն կառուցեցին Արարարից բերված քարերով ու կոհեցին Էջմիածին՝ Միածին Էջման վայր: Հարեր են անցել, հայաստանը տեսել է և՛ փառքի օրեր, և՛ ափեր ու կոտորած, սակայն անասան է պահել քրիստոնեական հավատքը, որն առաջինը աշխարհում հռչակեց պետական կրոն ու դարձավ քրիստոնեության անխորտակ պարվարն Արևելքի սահմանագծին: Մահվան գործի առջև անգամ, ցեղասպանության վշտի մեջ մեր ժողովուրդը չուրացավ Բրիստոսին: Չուրացանք Բրիստոսին նաև անհավատության մամլիչի ներքո, երբ հոգևորականներ աքսորվեցին ու նահապետվեցին, եկեղեցիները լեցին, հավատքի փոխարեն քարոզվեցին անաստվածության անհույս ու անգոր զաղափարներ: Բրիստոս փաթկալված մնաց մեր ժողովրդի սրտի մեջ, ինչպես զավակը մոր որովայնում: Խոնարհված թե փակված՝ եկեղեցիները մնացին մեր հավատքի մայրը, և ժողովուրդը մնաց հավատարիմ իր ուխտավայրերին, մինչև ազատություն ապագավ քայլելու ուխտավորի ճանապարհներով:

Տասը տարեկան է հայոց նորանկախ պետությունը, և ճնալից դժվարին օրեր է ապրում, բայց քաղաքներում ու գյուղերում վերանորոգվում են եկեղեցիները, կառուցվում նորերը: Մեր ժողովուրդը ուխտել է կառուցել իր ազատ նոր կյանքը, կառուցել իր երկիրը, նոր շուքով բարձրացնել ալերված վանքերն ու տաճարները, կառուցել Բրիստոսի հարության Լույսով Աստվածաբնակ իր հոգու Տաճարը: Հարության հավատով ենք ապրել ու ապրել, Հարության հույսով նահապետություն հանձն առել, Հարության զորությունն է մեր կյանքի ճանապարհը: Աղոթենք միասին, որ ամեն շաբաթի հաջորդի Հարության լուսավոր կիրակին և բոլոր ազգերը, ովքեր ճաշակեցին բռնության, հալածանքի և մարտիրոսության դառնություն, տեսնեն կյանքի ու հավատքի առավորը:

Միռնիկ հավաքացյալներ

2001 թվականին մեր ժողովուրդը տոնախմբում է հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-րդ տարեդարձը: Այսօր միութարված և ուրախ հոգով ենք անդրադառնում, որ Առաքելական մեր Եկեղեցուն խնդակից եղան մեր եղբայրները: Տոնախմբություններին մասնակցեցին Արևելյան Եկեղեցիների Պատրիարքները, Ուղղափառ Եկեղեցիների պետերը, Բողոքական Եկեղեցիների ներկայացուցիչները: Հայաստան, Սուրբ Էջմիածին այցելեց նաև Հռոմեական Կաթոլիկ Եկեղեցու Սրբազան Զահանայապետ Հովհաննես-Պողոս Բ Պապը՝ իբրև առաջին զահակալ Սուրբ Պետրոսի Աթոռի, որ այցելում է Սուրբ Թադեոս և Բարդուղիմեոս ա-

նաքայաների և առաքելապարհիվ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի Աթոռ: Մենք բոլորի հեղափոխությունը առ Աստված, որ եղբայրական սերը գործի քրիստոնեական բոլոր Եկեղեցիների և բոլոր կրոնների միջև, որպեսզի հավատը դառնա մարդը մարդուն միացնող, մարդը մարդով զորացնող հոգևոր ուժը, որպեսզի լռեն պատերազմները, և թագավորի Աստված Աջ առնեալն երկրի վրա:

Հայաստան այցելած քրիստոնեական Եկեղեցիների պատերի ու ներկայացուցիչների հեղափոխությունը խոստովանեցին Հայոց Եղեռնի մեկ ու կես միլիոն հայ և ահապականի հուշարձանի առջև, ծաղկեփնջեր դրեցին անմար կրակի շուրջ և աղոթեցին առ Աստված, որ ոչ մի ժողովուրդ չկրի ցեղասպանության վիշտ և վիրավորանք, որ չկրկնվեն երբեք Ամերիկայում վերջերս բազում անմեղ մարդկանց կյանք խլած ռազմագործությունները:

Այսօր, սիրելի եղբայրներ և քույրեր, երբ մեզ առիթ է ընծայվել խոսք ուղղելու ձեզ Փարիզի Մայր Տաճարի բեմից, խղճի պարտքն ենք նկատում մեկ անգամ ևս հանուն մեր ժողովրդի երախտագիտություն հայրենի Ֆրանսիայի պետությանն ու նրա ժողովրդին, որ դառնազին այն օրերին ապաստան տվեցին եղեռնից փրկվածներին, իսկ այսօր դարապարտեցին այդ իրողությունը օրենքի լիարժեք ուժով: Մեր երախտագիտությունն ենք բերում Կաթոլիկ Եկեղեցուն, Սրբազան Պապին, ով անցնող դարասկզբին Օսմանյան Թուրքիայի կողմից հայերի դեմ իրականացված ռմիշը կոչեց իր անունով՝ ցեղասպանություն:

Սիրելի հավաքակից եղբայրներ և քույրեր.

85 տարիներ ի վեր ամեն հայ ապաստում էր, որ խոսի արդարությունը և դարապարտվի հայերի ցեղասպանությունը: Ինչպես շեշտեցին Փարիզի հայոց Մայր եկեղեցում, Մեզ համար խորհրդանշական է, որ արդարության ձայնը խոսեց ֆրանսերեն, այն բարձր անբիռնից, որտեղից շուրջ 200 տարի առաջ հնչել են մարդու իրավունքների պահանջները, որոնք ժողովրդավարական արժեքներով վերափոխեցին պատմության ընթացքը ու այսօր անբաժնելի են միջազգային օրենքներում: Մենք հավատում ենք, որ հաշտություն փնտրող մարդկությունը պիտի սիրի ճշմարտություն և արդարություն: Մենք հավատում ենք, որ խաղաղություն փնտրող ժողովուրդներն ու պետությունները իրենց քայլերով պիտի հեղափոխեն լիակատար մարդու և ազգերի իրավունքների հարգմանը:

Սուրբ Աստվածածինն և՛ իրավաբան խորախորհուրդ այս տաճարի մեջ, Աստվածամոր հայացքի առջև, այսօր հիշենք խաչին զանված Փրկչի «Ահա մայր քոյ», «Ահա որդի քոյ» խոսքերը՝ ուղղված Իր մորը և սիրեցյալ առաքյալին: Դիմենք, որ առաքելական բոլոր Եկեղեցիների մայրն է խորաններից մեզ նայող Աստվածամայրը, և մենք որդիներն ենք Քրիստոսի մեկ Եկեղեցու: Նույն հավատն ունենք առ Աստված, նույն հույսը փրկության,

Ասործոն և մարդկության առջև նույն պարտականությունն ու պարտասխանությունը:

Ցեղասպանություն վերապրած, համազգային մկրտության 1700-ամյակով հոգեկորոզ ժողովրդի Հայրապետիս աղոթքն ու մաղթանքն է, որ հավարի լույսով, առ Աստված սիրով և առ մարդիկն եղբայրությամբ նոր ընթացք ունենա երրորդ հազարամյակը՝ բոլոր ժողովուրդներին բերելով բարոյ ու երջանիկ կյանք:

Ձերդ Մրբագնություն, շնորհակալ ենք կիրակնամուրի երեկոյան այս պաշտամունքը միասին կատարելու Ձեր հրավերի համար: Աղոթքով ներշնչուն այս հարկից ներս Սուրբ Տիրամոր խորհրդավոր ներկայությամբ միահյուսենք մեր հայցն առ Աստված, որ նոր դարը աշխարհին բացվի հավարի լույսով, և մարդկությունը ընթանա հաշտության ու խաղաղության արահեներելով: Հայցենք Բարձրալից, որ զորացնի եղբայրական սերը բրիստոնեական Եկեղեցիների միջև և արգասավորի մեր համագործակցությունը՝ հանուն Տիրավանդ նույն առաքելության:

Թող Տերը իր խնամքի ներքո շեն ու բարգավաճ պահի Ֆրանսիան և նրա բարեպաշտ ժողովուրդը:

«Շնորհք, սեր և խաղաղություն Տեսուն մերոյ Յիսուսի Զրիստոսի եղիցին ընդ մեզ, ընդ ամենեւեւսն. Ամեն»:

13 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան ժամը 8.00-ին Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբով վերադարձավ Մարսել և այցելեց նահանգապետ Ժան Նոել Գերինին, որի կողմից հանդիսավորապես ընդունվեց նահանգապետարանում, որպեղից այնուհետև Հայրապետական շքախումբը ուղևորվեց դեպի Լա Միտթայի Ս. Փրկիչ եկեղեցի: Նորին Սրբությունը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց եկեղեցի, ուր նրան բարիգալստյան խոսք ուղղեց Տ. Մակար քին. Նաճարյանը: Նորին Սրբությունըն իր օրհնության խոսքն ասաց ներկա հավաքացյալ բազմությանը:

Ժամը 13.30-ին Վեհափառը մասնակցեց ՀԲԸ Միության սրահի մեջ կազմակերպված ընդունելությանը, որից հետո այցելեց Համազգային կրթական կենտրոն, ուր մտերմիկ զրույցներ ունեցավ փոքրիկների հետ, ինչպես նաև խրախուսեց մանկավարժներին՝ հասարակույն մնալ ուսուցչի իրենց կոչման դժվարին, բայց շնորհաբեր գործում:

Ժամը 17.00-ին Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի, որպեղից ուղևորվեց դեպի ԺԱՅ-ի մշակութային կենտրոն: Այսպեղ Ֆրանսահայ երիտասարդական միությունը մեծ հաղիություն էր կազմակերպել ի պատիվ Նորին Սրբության: Հայ ազգային երգն ու պարը, որ լավագույն կերպով հանդիսականներին ներկայացրեցին հայագգի փոքրիկները, Նորին Սրբության գնահատականին

արժանացավ: Վեհափառ Հայրապետն օրհնեց ներկա հայորդիներին՝ հորդորելով ամուր կառչած մալ հայրենի ավանդույթներին:

Երեկոյան ժամը 19.00-ին Վեհափառ Հայրապետը մասնակցեց միասնական Էկումենիկ աղոթքի, որը փեղի ունեցավ Մարսելի Մեն Վիկտոր կաթոլիկ եկեղեցում: Այցելելով եկեղեցի՝ Նորին Սրբությունը գրառում կատարեց եկեղեցու հուշամատյանում, որից հետո կաթոլիկ հոգևոր երգերի և շարականների հնչյունների ներքո մուրք գործեց եկեղեցի, ուր կատարվեց հանդիսավոր արարողություն, որի ընթացքում ողջույնի խոսքով հանդես եկան նախ Բեռնար արքեպիսկոպոս Պանաֆիոն, ապա Նորին Սրբությունը՝ ի հիշատակ այս այցելության փոխանակելով նվերներ:

14 դեկտեմբերի 2001 թ.

Ժամը 9.00-ին Վեհափառն այցելեց Մարսելի Մեն Ժերոմ թաղամասի Ս. Մահալ-Մեսրոպ եկեղեցի՝ դիմավորվելով ծաղիկներով և ավանդական աղուհացով, որը Նորին Սրբությունը նշխարելով, «Հրաշափառ»-ով մուրք գործեց եկեղեցի, ուր իր օրհնության խոսքով դիմեց ներկա հավաքացյալ ժողովրդին:

Ժամը 10.00-ին Վեհափառ Հայրապետը քաղաքապետարանում հանդիպեց քաղաքապետ Ժան Կոդ Գոդենին, որը մեծ ընդունելություն էր կազմակերպել ի պատիվ այս այցելության: Ընդունելությունից հետո, որի կազմակերպմանը իր կարևոր նպաստն էր բերել նաև փեղի հայ համայնքը, ժամը 12.00-ին, Նորին Սրբությունն այցելեց Ս. Գևորգ եկեղեցի:

Այնուհետև ժամը 13.30-ին Վեհափառը մասնակցեց Հայ Մշակույթի փանը կազմակերպված ընդունելությանը, շրջեց այս հասարակության դահլիճներում, որի ընթացքում միության նախագահը, որ նաև փեղի թաղապետն է, հանգամանորեն ներկայացրեց իրենց ծավալած գործունեությունը: Այսփեղից Նորին Սրբությունը այցելեց քաղաքի Ս. Հակոբ եկեղեցի, ուր դարձյալ մեծ ուրախությամբ ու ոգևորությամբ ընդունվեց և վերստին իր օրհնությունը բաշխեց ներկաներին և հորդորեց ամուր պահել մեր հայրենի ավանդները:

15 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան ժամը 9.00-ին Նորին Սրբությունը Հայրապետական Ս. Պատարագ մատուցեց Մարսելի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցում, ուր իր օրհնության խոսքն ուղղեց ներկա հավաքացյալ բազմությանը: Ս. Պատարագին ներկա էին ինչպես շրջանում պաշտոնավարող հայ հոգևորականները, այնպես էլ քույր Եկեղեցիների բազմաթիվ ներկայացուցիչներ: Ս. Պատարագից հետո, ժամը 16.30-ին, Նորին Սրբությունը մեկնեց Լիոն:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ՄԱՐՄԵԼԻ ՄԱՐՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

«... այլ բարիով հաղթիր չարին»:
(Նոյմ. ԺԲ 21)

Միրելի ժողովուրդ հայոց

Մեծ խնդրությամբ է համակված հոգիս Ֆրանսիայի հայ համայնք Հայրապետական Մեր անդրանիկ այցելության և այսօր ձեզ հեղի հանդիպման առիթով: Այս սուրբ եկեղեցուց ներս ձեր ներկայության և Մեզ ողորկված խանդավառ հայացքների մեջ Մենք զգում ենք աշխարհապաշտ մեր ժողովրդի միասնականության ոգին՝ իբրև Հայ Առաքելական Եկեղեցի, իբրև Զրիստոսի հավատարիմ ժողովուրդ, որ նորոգյալ է հավատով, պոնախալքելով համազգային մկրտության 1700-ամյակը:

Փառք Զեզ, Աստված, որ Զո Սուրբ Անունը պարածեցիր նաև ազգիս վրա և Բեթղեհեմյան լույսից վառված Կանթեղ պարզեցիր՝ Լուսավորչի աղոթքով անմար, որպեսզի չկորցնենք ճանապարհը դեպի Զեզ:

Փառք Զեզ, Աստված, որ նոր հազարամյակի արշալույսին նոր հույսեր բերեցիր մեզ Հայոց Պետականության վերահաստատմանը, Արցախի ազատագրությամբ, ի սիյոն աշխարհի հայոց հոգևոր վերազարթոնքով ու միասնականությամբ:

Միրելիներ, առ Աստված փառաբանական այս աղոթքով է, որ եկել ենք դեպի ձեզ, Աստվածաբազմ Մայր Հայրենիքի սիրով ու ողջույնով: Միաձուլաբանությամբ Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունն ենք բերել ձեզ՝ Ֆրանսիայի օրհնյալ հողում ապրող հարազատ զավակներիդ մեր Եկեղեցու: Եկել ենք միխթարվելու և գործակնդվելու մեր Սուրբ Եկեղեցուն և հայրենական ավանդներին ձեր հավատարմությամբ. եկել ենք ձեզ հեղ, իբրև Նովիապետ և հուր, հայրերի մեր ուխտը հաստատելու առ Աստված, որ կնքվեց հայոց համազգային մկրտությամբ և Հայաստանում՝ աշխարհում առաջինը քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակմամբ: Կնքվեց այն հողում, ուր Նոյը, փրկության տապանից դուրս գալուց հետո, զոհաբերեց կանգնեցրեց Աստված, ուր Հայկը մերժեց բռնությունը և բռնավորի իշխանությունը Արարարի երկրում. այն հողում, որ սուրբ է առաքյալների նահապետությամբ, վկայված՝ բազում սրբոց արյունով, և որից վեր երկինքը բացվեց, ու Տեղը իջավ երկնային զորքերի և Իր Փառքի լուսապսակով: 301 թվականին նորոգվեցին ժամանակները հայ կյանքի: Նորոգվեցին պաշտոնական ճանաչում գրած Հայ Առաքելական Եկեղեցու սուրբ խորաններից քարոզվող հավատով, հույսով ու սիրով, չարը բարիով հաղթելու պարզամտով. զորացան սրբազոր ուժով, արարման բերկրանքով, լցվեցին կյանքի քաղցրությամբ ու սիրով և բազում ավերների ու մահերի միջով միշտ առաջնորդվեցին դեպի

վերածնունդ, դեպի հարություն: Արդ, ո՞վ է Աստված, որ այսքան շնորհների արժանացրեց մեզ, ո՞վ է Աստված, որ փրկեց մեզ: Այս հարցի պատասխանը մեր նախնիները գիտեին իրենց հոգու և մարմի ողջ համոզումով, իրենց էությունն էր այդ պատասխանի մեջ, որը նրանք իբրև ամենամեծ զանձ ժառանգություն են թողել մեզ: «Ո՞վ է Աստված, որ փրկե զմեզ» (Դանիել Գ 15), և բազմադեմ բռնավորների շուրթերով պարմությունը հաճախ է առաջադրել մեր ժողովրդին այս հարցը և սրացել նահապետությանը վավերականացված պատասխանը մեր հայրերի՝ երանելի Գարեգին իշխանի շուրթերով 5-րդ դարից հայոց բոլոր ժամանակների համար ավանդված. «Կարդա և կրեսնես, որ հարություն է առել»: 301 թվականից ի վեր հարության այս վարսահությանը, հարուցյալ Բրիստոսին որդեգրությանը նորոգվեցին հայ կյանքի ժամանակները ու գրվեցին որպես չարը բարիով, մահը կյանքով հաղթելու կենսագրություն: Այսօր իրավացի ենք ասելու. նայիր հայոց պարմությանը և կրեսնես, որ հարություն է առել:

Միևնիմեք, մեր ժողովրդի քրիստոսանվեր ու կենսահասարար կենսագրության բազում գեղեցիկ էջեր կան գրված Եվրոպայի հնագույն ու հզոր այս երկրի՝ Ֆրանսիայի հողում: Հարկապես Ֆրանսիայի հարավում դեռ պահպանվում են հիշարարները այն առաջին հայ վաճառականների, ովքեր քաջակեր ֆրանսիական կառավարության վերաբերմունքից, Ֆրանսիայի անդամությունը գորացնելու մեջ նախանձախնդիր այնպիսի գործիչների քաղաքականությունից, ինչպես Կարդինալներ Ռիշելյեն և Մազարինին, Կոլբերը, հասարարվել են այսրեղ դարեր առաջ և հովանավորել եկեղեցանվեր ու մշակութասեր հայ կյանքի գորացումը: Մակայն ձեզ հայրնի է, որ արդի ֆրանսահայ համայնքը առավելապես ձևավորվել է անցնող դարասկզբին, երբ Ֆրանսիան փրկության ափ դարձավ Եղեռնից փրկված հայերի: Ձեզանից շարերը որդիներն ու թոռներն են այդ հայորդիների, ովքեր ամեն ինչ կորցրած, վիշտը սրբերում, բայց կյանքի սիրով, հույսով ու հավարով կրկին ծխեցին ծուխը ծխակի, դիմացան ամենաջարքաջ աշխատանքների, հոգսերի ու ուրբի կանգնեցին՝ ի վկայություն չարը մերժելու, մահը որևակոխելու հայ ժողովրդի կամքի:

Մենք, որպես հայրապետ հայոց, այսօր հպարտ ու գոյրեպիղ ենք ձեզանով, որ լիարժեք և վարսահելի ու հարգված քաղաքացիներն եք ավանդույթներով հարուստ այս երկրի՝ ձեր ազնիվ ներդրումը բերելով նրա հասարակական կյանքին, ձեր նվիրումն ու սերը այս երկրին, որը պարզապես հյուրընկալ հարկ չէ ձեզ համար, այլ հայրենիք: Դուք ունեք երկու հայրենիք և կրկնակի պատասխանատվություն, բայց ձեր սերը բավարարում է լինելու հարազատ զավակը և՛ Ֆրանսիայի, և՛ հայաստանի: Հարկապես այսօր, երբ ազատ է Մայր հայրենիքը և կանգնած է վերափոխումների բարեհույս ճանապարհին, երբ զարգանում են դիվանագիտական հարաբերությունները, բարեկամական համագործակցությունը մեր երկու երկրների:

Այսօր համայն հայությունը հույս ունի, որ Ֆրանսիայի համանախագահությամբ Եվրախորհրդի Միևակի հանձնախումբը կզբնի Արցախի հարցի խաղաղ կարգավորման վերջնական լուծումը: Մեր ժողովուրդը մեծապես խանդավառված է, որ Ֆրանսիան պետական բոլոր մակարդակներով վերջերս ճանաչեց Հայոց ցեղասպանության իրողությունը՝ ևս մեկ անգամ հաստատելով ժողովրդավար պետության իր հեղինակությունը և ֆրանսիացի ժողովրդի կամքը՝ մերժելու աշխարհում ամեն բռնություն և ոճիր: Մենք հավատում ենք, որ Ֆրանսիայի օրինակը դառնալու է բոլոր ժողովուրդների կամքի դրսևորում՝ որպես արդարության հաղթանակ, հանուն մարդկության խաղաղ ու ապահով գալիքի:

Միևակի հայրդիներ, նոր օր է բացվում աշխարհի վրա, նորոգվում են ժամանակները: Այսօր պետություններն ու ժողովուրդները համախմբվում են, որպեսզի ամենուր կանխվեն բռնությունն ու ահաբեկչությունը, որպեսզի մարդկությունն ընթանա ազատության և իրավունքի հարգման, խաղաղության, բարի կամեցողության ու համագործակցության սարվածահան ճանապարհներով: Նորոգվում են ժամանակները Հայոց բարձրիկ Հայրենիքում, ուր ազատության շունչն է թեւածում, ուր Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու ավագանից հոգևոր նոր ծնունդ են առնում հազարավոր հայրդիներ: Իրական է մեր հայրենի դարավոր երազը, որի համար մեր ժողովրդի հազարավոր երախարածան զավակներ կյանքով են վճարել: Ժամն է, որ հավարի լույսը մեր հոգիներում՝ համազգային միասնությամբ զինվորագրվենք հայրենական կյանքի վերաշինությանը, մեր սիրով ու մեր գործերով ծառայենք Հայաստանի և Արցախի վերածննդի ու հզորության առաքելությանը, Հայ Եկեղեցու պայծառությանը, ազգային կյանքի վերազարթոնքին:

Մենք գիտենք այն մեծ աջակցության մասին, որ վերջին տասնամյակի դժվարությունների մեջ դուք ցուցաբերել եք Հայաստանին ու Արցախին՝ պարտաւարակամորեն սատար կանգնելով հայրենաբնակ ձեր եղբայրներին ու քույրերին: Մենք գիտենք, թե որքան ջանքեր եք ներդրել՝ ֆրանսիական հասարակությանը լիարժեքորեն ներկայացնելու համար անցյալ դարակզբին մեր ժողովրդի հանդեպ Թուրքիայի իրականացրած ցեղասպանության իրողությունը և այն կարևորությունը, որ կունենա այսօր այդ մեծ ոճիրի համընդհանուր դատապարտումը: Մենք գնահատում ենք ազգակներ ձեր բոլոր ջանքերը, ձեր նախանձախնդրությունն ու արհասիրտ եռանդը և ուրախ ենք, որ Բարձրյալի Կամքով այսօր անձամբ կարող ենք տեսնել ձեզ և հայրենի Հայրապետական Մեր բարձր գնահատանքը Մարտիի շրջանի հայոց հոգևոր առաջնորդին, ուխտապահ հոգևորականներին, եկեղեցական կառույցների անդամներին, բարերարներին, կրթական ու մշակութային ասպարեզներում, ազգային կյանքում մասնակցություն բերող հայրդյաց: Մեր օրհնությունը ձեզ ամենքիդ ու ձեր ընտանիքներին:

Մեր մասնավոր գնահատականն ու երախտագիտությունն ենք հայտնում Մարտիի քաղաքային և ևսահանգային իշխանություններին մեր ժողովրդի զավակների հանդեպ ունեցած եղբայրական սիրո համար: Առ Միածին Փրկիչն Աշխարհի նույն սերն է մեր հոգում, փրկության նույն հույսը, նույն հավատն է զորություն պարզելում մեր մարմին և ուժ տալիս մեր ձեռքերին: Չարը բարիով հաղթելու նույն պարզամեն է ուղղորդում կյանքի մեր ընթացքը:

Այսօր աղոթենք միասնաբար և հայցենք, որ Տերը, Ուր Աստվածային Իր Սիրով նորոգեց ժամանակները, մարդկանց ու ժողովուրդների ընթացքը, միշտ մեզ հետ լինի Իր օրհնությամբ: Ապահով ու բարօր պահի Ֆրանսիան ու նրա եղբայրասեր ժողովրդին, հայաստան աշխարհին ու համայն հայոց ի սիյուռն աշխարհի:

Թող Տիրոջ խաղաղությունը սիրովի ամենուր այսօր և միշտ և հավիտյան: Ամեն:

Մարտիից Նորին Սրբությունը իր շքախմբի հետ մեկտեղ հալոսկ օդանավով ժամանեց Լիոնի Պրոն օդանավակայան և այնտեղից ուղղվեց դեպի Լիոնի Ս. Հակոբ Մայր եկեղեցի, ուր ընդունվեց ավանդական աղ ու հացով և զանգերի դողանքների ու «Հրաշափառ»-ի երգեցողության ներքո մուտք գործեց եկեղեցի: Այստեղ Նորին Սրբությանը բարիգալստյան ողջույնի խոսք ասաց Նորվան Սրբազանը, որից հետո Վեհափառ հայրապետն իր օրհնության խոսքն ուղղեց ներկա հավաքացյալ բազմությանը:

Նորին Սրբության Լիոն այցելության կապակցությամբ հայրապետական շքախմբին էր միացել նաև շրջանում պաշտոնավարող ողջ հոգևորականաց դասը: Եկեղեցուց Նորին Վեհափառությունն ամառնորդվեց «Կարալիս Մանուկյան» սրահ, ուր դիմավորվեց Մարգարյան-Փափազյան և հայկական զույգ դպրոցների աշակերտության կողմից: Այստեղ կազմակերպված հանդիսությունը մեծ ոգևորությամբ ընդունվեց ներկաների կողմից և արժանացավ Վեհափառ Հոր բարձր գնահատանքին, քանզի համեմված էր ազգային ավանդական երգ ու պարով և գնահատելի հարկապես մանուկ հայորդիների կողմից նման գեղարվեստական բարձր կատարման համար:

Երեկոյան ժամը 19.00-ին Վեհափառ հայրապետը «Սոֆիթել»-ում հանդիպում ունեցավ հայ և ֆրանսիացի լրագրողների հետ:

16 դեկտեմբերի 2001 թ.

Հաջորդ օրը փրկի ունեցավ հայրապետական Ս. Պարարագ, որին ներկա էին Լիոնի Ծիրանավոր արքեպս. Լուի-Մարի Պիյեն, ՀՀ դեսպան Էդուարդ Նալբանդյանը, Կաթոլիկ և Ավետարանական Եկեղեցիների հոգևոր և աշխարհական ներկայացուցիչներ, շրջանային խորհրդի նախագահ փիկին Աննա-Մարի Գամփարինին, Լի-

ոնի և նրա արվարձանների քաղաքապետներն ու նրանց ներկայացուցիչները, ինչպես նաև բազմաթիվ հայ հավաքացյալներ: Պատարագի ընթացքում Նորին Սրբությունը եկեղեցուն նվիրեց արծաթյա մի սկիհ, իսկ Լիոնի արքեպիսկոպոսին՝ հորելյանական մի լանջախաչ:

Նույն օրը, երեկոյան ժամը 17.00-ին, Նորին Սրբությունն այցելեց Վալանս և հանդիսավորապես մուտք գործեց քաղաքի Ս. Մահակ հայկական եկեղեցի, ուր Կեղի ունեցավ հանդիսավոր ժամերգություն՝ հանդիսապետությամբ Վեհափառ Հայրապետի: Այնուհետև Հայոց Հայրապետը Եղեռնի Նահապակների հուշարձանի մոտ կապարեց հոգեհանգստյան պաշտոն՝ ի հիշարակ 1915 թ. հայ նահապակների, որից հետո Նորին Սրբությունն ընդունվեց քաղաքապետ Պատրիկ Լապունի, իսկ քիչ ուշ՝ նաև Տրամի նահանգապետի կողմից, ապա հանդիպում ունեցավ քաղաքի հայ բնակչության հետ: Այս հանդիպման ընթացքում բարիգալստյան ողջույնի խոսքով հանդես եկան եկեղեցական վարչության արեւնապետը, Ս. Գյուր արքեպս. Նազգաշյանը, ինչպես նաև Ռոն Ալի շրջանի Հայրապետական պարվիրակի փոխանորդ Ս. Նորվան եպս. Զաքարյանը և Արարապյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Ս. Նավասարդ եպս. Կոնյանը:

17 դեկտեմբերի 2001 թ.

Առավոտյան Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբի հետ ընդունվեց Ծիրանավոր արքեպիսկոպոս Լուի-Մարի Պիյեի կողմից՝ նրա նստավայրում: Այս հանդիպմանը ներկա էին նաև քույր Եկեղեցիների Ֆրանսիայի առաջնորդները: Հանդիպման վերջում Նորին Սրբությունն իր շքախմբով առաջնորդվեց Սուրբ Իրենիոս Լուկոնացու անունը կրող եկեղեցին, ուր պահպանվում է վաղ քրիստոնեական Եկեղեցու այս Մեծ Հայրապետի դամբարանը, ապա եկեղեցում Կեղի ունեցավ միասնական էկումենիկ աղոթք, որին ներկա էին ինչպես Հայ, այնպես էլ բազմաթիվ քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչներ:

Ժամը 11.00-ին Վեհափառ Հայրապետը հյուրընկալվեց Ռոն Ալիի նահանգապետարանում, ուր մեկ ժամ Կեղի ունեցավ հանդիպում ունեցավ նահանգապետ Միշել Պեսի հետ: Այս հանդիպմանը հաջորդեց պաշտոնական այցը քաղաքապետարան, ուր Վեհափառն դիմավորեցին քաղաքապետ ծերակուրական Ժերար Գոլոն, թաղային խորհրդի անդամներ և պաշտոնական այլ անձինք: Դիմավորման հանդիսավոր արարողությունից հետո Նորին Սրբությունը առաջնորդվեց քաղաքապետարանի պարվո դահլիճը, ուր հաջորդաբար ներկաներին իրենց խոսքերն ուղղեցին նախ քաղաքապետը, ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Կեսօրից հետո Նորին Սրբությունն ուղևորվեց Սենթ Էթիեն՝ Լուառ նահանգի հայ ազգաբնակչությանը ևս բաշխելու հայրապետական իր օրհնությունը: Ձյունապար քաղաքի հայորդիները ծափողջույններով ընդունեցին իրենց Հայրապետին և առաջնորդեցին դեպի Կեղի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի, ուր Նորին Սրբությանը Լին սպասում քույր Եկեղեցիների հոգևորականներ: Այսպես ներկա էին նաև

Մենք Էթիենի քաղաքացիները և քաղաքի հայկական բոլոր կազմակերպությունների ներկայացուցիչները:

Այսպեղից Վեհափառ Հայրապետը վերադարձավ Լիոն, ուր նախագահեց Լիոնի եկեղեցական վարչության նիստին, իսկ երեկոյան Վիլեորայանի «Էսփաս թեթ դՕո»-ի ընդարձակ սրահի մեջ ներկա գտնվեց ժողովրդական ճաշկերույթի, որին մասնակցում էին շուրջ 350 հոգի: Այսպեղ ողջույնի իրենց խոսքերով հանդես եկան Տ. Նարեկ և Տ. Տարոն եպիսկոպոսները, որից հետո Նորին Սրբությունն իր օրհնության խոսքն ասաց ներկաներին:

Ֆրանսիա և Ռոն Ալփի հովվապետական այցելության վերջին օրը Ամենայն Հայոց Հայրապետը եղավ Տեսինի և Ֆոն դը Շերյուի հայ համայնքներում, այս քաղաքներում նախ այցելելով քեղի հայկական Ս. Աստվածածին և Ս. Նշան եկեղեցիներ, ապա Մեծ Եղեռնի հուշարձաններ, ուր աղոթեց մատուցեց անմեղ զոհերի հիշատակին: Նորին Սրբությունն այսպեղ ևս այցելություններ կատարեց քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներին: Աեսօրին Վեհափառ Հայրապետը հյուրընկալվեց «Լեա և Նապոլեոն Պյուլուբյան» հասարակության խնամակալության և արեւնապետի կողմից: Երեկոյան ժամը 4.00-ին Հայրապետական թափոըը վերադարձավ Լիոնի Ս. Հակոբ եկեղեցի, որին հետևեց այցելությունը «Մարգարյան-Փափագյան» ամենօրյա վարժարան, որպեղից և Վեհափառ Հայրապետն ուղևորվեց դեպի օդանավակայան: Նորին Սրբությանը ճանապարհելու էր եկել նահանգապետական պարավիրակությունը: Օդանավակայանի պարվո դահլիճի մեջ քեղի ունեցավ հրաժեշտի հարուկ արարողություն և ժամը 19.45-ին Նորին Սրբությունը վերադարձավ Հայաստան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին:

ԱՐԹՈՒՐ ՍՐԿ. ՆՈՎԱՆՆԻՍՅԱՆ